

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁSVÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL.

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

TARTALOM:

CIKKEK:

VÁGÓ JÓZSEF: Szociálpolitikai egyezmény Ausztriával	113
Dr. FRIGYES BÉLA: A nem vagyoni kártérítés szabályozásáról	116
SZTERÉNYI JÓZSEF: Az állam és a társadalom szerepe a rokkantügy terén	122
A betegségek megelőzésének feladatai	131

SZEMLE:

<i>Munkásbiztosítás</i>	131
-------------------------	-----

A kerületi pénztárak 1915. évi közgyűlése és 1917. évi költségelőirányzata. — Ipari munkába lépett rokkant katonák biztosítási kötelezettsége. — Üzemekben foglalkoztatott katonák balesetbiztosítási kötelezettsége. — Nem kincstári postamesterek alkalmazottainak biztosítási kötelezettsége. — A munkásbiztosítási törvény rendelkezéseinek kiterjesztése Szerbia meghódított területére. — Hadbavonult pénztári tisztviselők illetményei. — A hadbavonult pénztári alkalmazottak illetményei. — Beszerzési előlegek visszafizetése. — Meghódított területen foglalkoztatott alkalmazottak biztosítási kötelezettsége. — Betegség esetére biztosítási kötelezettség alá esnek-e hazai cégek a megszállott területen dolgozó munkásai? — A hadbavonultak betegség esetére való biztosítása. — A háború idejére vállalt, nem önálló foglalkozás biztosításra kötelez-e? — A birodalmi gyermekágyi segély nem jár arra az időre, amíg a hadbavonult keresőfoglalkozást üz. — A Reichsversicherungsanstalt für Angestellte a háborúban megsebesültekért. — Betegsegélyző-járulékoknak postatakarékpénztár útján való befizetése. — Rokkant- és agkori biztosítás Svájcban. — Pénztári tagok tagok kijelentése telefonon történhetik-e? — A németországi rokkantbiztosító intézetek bevételei a háború alatt.

<i>Szociális egészségügy</i>	136
------------------------------	-----

A tuberkulózis a cipészek között. — Alkoholelleses küzdelem a német bányáiparban. — A túlságos húsfogyasztás és a vakbélgyulladás. — A lőszer munkások hivatásos betegségei. — A lupus leküzdése. — A tuberkulotikusokról való gondoskodás a francia hadseregben. — Orvosi pályázat.

<i>Munkásvédelem. Munkaviszony</i>	138
------------------------------------	-----

A német szakszervezetek segélyezési intézményei. — A vasárnapi munkaszünet visszaállítása. — A hadifoglyok alkalmazásának új szabályozása. — Szolgálati bizonyítvány kiadása körül felmerülő jogvita. — A tárgyalások megakadása a német építőiparban. — A szakszervezeti kartellek működése a háború alatt Németországban. — Becsület-szó és orvosi állás. — Pénztári tisztviselők köztisztviselők. — A törvénytelen gyermekek egyenjogosítása a törvényesekkel a szociális segélyezés terén. — Anyák és házasságon kívül született gyermekek védelme Norvégiában. — A maximális munkanapról szóló norvégiai törvény.

JOGGYAKORLAT	141
---------------------	-----

Betegsegélyezés. — Balesetbiztosítás.

Megjelenik minden hó 10-én és 25-én. Élőfizetési ár egy évre 20 korona.
Szerkesztőség és kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-utca 5. sz.

Telefon: 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 24.911.

A Munkásügyi Szemle kiadásában megjelent:

Anyasági biztosítás.

Irta *dr. Pap Géza* miniszteri osztálytanácsos-bíró.

Ára 50 fillér.

A szocializmus és a szociális biztosítás.

Irta *Eduard Bernstein*, a német birodalmi gyűlés tagja.

Ára 50 fillér.

A baleseti sérültek munkaképességének megállapításáról.

Irta *dr. Lévai József* sebészfőorvos.

Ára 1 korona.

WEISZ és VIDOR

faszénnagykereskedők

Telefon: József 11-31. Józsefvárosi p.-u. 9.

Ajánlják a legjobb
minőségű faszenet
iparosok részére!

TAURIL

MAGYAR MUNKÁS
MAGYAR MUNKÁJA

a legfokéleteseb
TOMITÓ LEMEZ

EXPORT AZ EGESZ VILÁGBA.
ÓVAKODJUNK UTÁNZATTÓL.

Kapható minden műszaki keres-
kedésben.

SEMPERIT GUMMIWERKE

G. m. b. H. ■■ WIEN.

Automobil-, kocsi- és
motor-pneumatik
kocsikerék-gummi

Vezérképviselő és raktár:

SALZBERGER SAMU

VI. ker., Andrásy-út 20. szám.

Kábelgyár R.-T. Pozsony

*****Szigetelőcsőgyár: Fekete és fémpáncélos szigetelőcsövek. Szerelési tartozékok és szerszámok. Kábelgyár: Mindennemű szigetelt vezeték alacsony és magas feszültségre. Páncélos ólomkábelek. Gummigyár: Elektrotechnikai gummyanyag. Gummogyár: Hő- és tűzálló szigetelő-anyagok keménygummi pótlására. Gummon-, fixit-, pulvolitból készült és bármely alakban sajtolt szigetelő-tárgyak fémrészekkel és azok nélkül. Érdeklődőknek szívesen küldjük árjegyzékeinket.

Budapesti iroda: V. kerület, Rudolf-tér 5. sz.

MUNKÁSÜGYI SZEMLE

KÖZLEMÉNYEK A MUNKÁSBIZTOSÍTÁS, A SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY, A MUNKÁS-
VÉDELEM, A MUNKAVISZONY ÉS AZ IDE VONATKOZÓ JOGGYAKORLAT KÖRÉBŐL

SZERKESZTI: KIS ADOLF.

TÁRSSZERKESZTŐK: Dr. STEIN FÜLÖP és Dr. HAHN DEZSŐ.

Megjelenik rendszerint minden hó 10-én és 25-én, esetleg két szám
együttesen. Előfizetési ár egy évre 20 korona. Szerkesztőség és
kiadóhivatal: Budapest, V., Falk Miksa-u. 5.

Telefon 93-99.

Postatakarékpénztári csekk-számla 21.911.

Szociálpolitikai egyezmény Ausztriával.

Írta: Vágó József.

A kereskedelmi szerződések az egymástól egészen független álla-
mok gazdasági viszonyainak a kölcsönös szabályozásába egyre mélyebben
nyúlnak bele. Ausztriával való gazdasági vonatkozásaink még sokkal szo-
rosabbak és számosabbak, semhogy ne kellene azok mindegyike tárgyában
szerződésileg szintén megállapodni, ha már ezt más külállamokkal meg-
tettük. Így pl. szociálpolitikai téren Ausztriával még nincs, de Olaszország-
gal már van egyezményünk, amelyben Ausztria-Magyarország*) és Olasz-
ország kötelezték magukat, hogy »azt az elbánást, amelyben az egyik fél
munkásai a másik fél területein a munkásvédelem és munkásbiztosítás
tekintetében részesülnek, barátságos, közös egyetértésben megvizsgálják
abból a célból, hogy megfelelő megállapodások útján ezeknek a munkásoknak
kölcsönösen oly bánásmód biztosítsák, amely nekik, amennyire csak
lehet, egyenértékű előnyöket nyújt. Ezek a megállapodások a jelen szerződés
életbeléptétől függetlenül, külön egyezménybe fognak foglaltatni.«

Egészen biztos, hogy ezt az egyezményt Olaszország kívánta és nem
mi, lévén nálunk békeidőben sokkal több olasz munkás foglalkoztatva,
mint fordítva. Így gondoskodik Olaszország külföldön dolgozó munkásai-
nak érdekeiről. Nekünk is sok okunk volna arra, hogy a külföldre kíván-
dorolt magyar munkások sorsát szociálpolitikai külön-egyezményekkel
biztosítsuk. Hajmeresztő adatokat tudunk arról, hogy milyen kizsákmányol-
tatásnak vannak kitéve a magyar honos munkások Amerikában, Délafrikában
és Romániában. Ha kivándorolt munkásainkkal éreztetni akarjuk — amire
minden okunk van — az anyaállam gondoskodó kezét a külföldön is,
akkor ezt csak ilyen egyezmények útján tehetjük. De bele kell nyúlnunk
ebbe a szociálpolitikai anyagba azért is, hogy a versenyegyenlőséget bizto-

*) Ez közjogi szempontból képtelenség, miután e két egymástól független államnak nincsen
és nem is lehet egységes törvényhozása. Ezt a közjogi hibát különben jóvátette a munkás-
balesetbiztosítási viszonyosság iránt Olaszországgal 1909. IX/19-én Rómában kötött egyezményt
becikkelyező 1911. évi XII. törvénycikk, amely külön kötött meg Magyarországgal és Olaszországgal
között.

sítsuk magyar munkásokkal dolgozó hazai iparosainknak azokkal a versenytársaikkal szemben, akik külföldi munkásokkal dolgoztatnak itt. Mert amennyiben ezek után nem viselendők azok a szociálpolitikai terhek (betegség- és balesetbiztosítási járulékok, stb.), amelyeket a magyar honos munkások után viselni kell, előnyösebbnek mutatkozhatik külföldi munkásokkal dolgoztatni, ami mindenképen mellőzendő lenne. Erre ezidőszerint módot is nyújt az ipari és kereskedelmi alkalmazottaknak betegség és baleset esetére való biztosításáról szóló 1907. évi XIX. t.-c.-nek az 5. §-a, amely kimondja, hogy a belföldi üzemekben alkalmazott külföldi honosok a balesetbiztosítás tekintetében csak akkor esnek egyenlő elbánás alá a magyar honosokkal, ha az illető állam a területén alkalmazott magyar honosokkal szemben hasonló eljárást követ. Ebből a viszonyosságot megállapító rendelkezésből az következik, hogy a nem viszonyos elbánást követő államok munkásai után a belföldi üzemek tulajdonosai nem tartoznak balesetbiztosítási járulékot fizetni. Ha ezt aztán nem teszik meg, akkor az üzemekben alkalmazott külföldi munkásokat ért balesetekért nem a biztosító pénztár fizet kártérítést, hanem a munkaadó rendes polgári bíróság előtt perelhető kártérítés iránt. Ennek éppen az elkerülése volt azonban a kötelező balesetbiztosítás meghonosításának egyik célja, a másik cél, amelyet ez a rendelkezés szintén meggyújtani alkalmas, az volt, hogy a baleseti kockázatok biztosítási terhe minél szélesebb körökre osztassék szét. Végül — mint már jeleztük — az is szól e kérdésnek szerződéses rendezése mellett, nehogy így érdemesebb legyen külföldi munkásokat alkalmazni belföldiek helyett. Hogy ezen az inkonveniencián segíteni kell, az bizonyos.

A kereskedelemügyi miniszter ugyan kiterjesztette a balesetbiztosítási kötelezettséget rendeletileg a szerb, román, montenegrói, török és bulgár alattvalókra is és a viszonyosság alapján rendezettnek volt tekinthető ez az ügy amaz állambeli munkások dolgában is, amely államokban a balesetbiztosítás törvényesen rendezve van. Miután azonban a törvény nem írja körül, hogy mely esetben ismerendő el fenforgónak a viszonyosság, ennél fogva, különösen eleinte, teljes jogbizonytalanság kapott e téren lábra még Magyarországon alkalmazott osztrák honosságú munkásokkal szemben is. Eleinte t. i. a magy. kir. állami munkásbiztosítási hivatal, mint felügyeleti hatóság, az országos munkásbetegségélyző és balesetbiztosító pénztárral szemben azt az álláspontot tette magáévá, hogy külföldi munkásnak csak az esetben adható kártérítés, ha a viszonyosság hazánk s az illető külföldi állam közt *egyezményileg* szabályoztatott. Később ugyan e Hivatal egyik bírói tanácsa 1910-ben*) azt az elvi határozatot hozta, hogy »azok az osztrák honosok, kiket a magyar korona országai területén az 1907. évi XIX. t.-c. 3. §-a értelmében balesetbiztosításra kötelezett üzemben üzemi baleset ért, az 1907: XIX. t.-c. 5. §-a alapján az ugyanezen t.-c. által magyar honosoknak nyújtott baleseti kártalanításra igényjogosultak.« Azóta — tudunkkal — ezt az igényjogosultságot a viszonyosság tényleges fenforgására való tekintettel mindig elismerték s már nem helyezkednek a magyar pénztárak a külön egyezmény szükségességének az álláspontjára.

Annak ellenére, hogy a viszonyosság ténye most már úgy Ausztria, mint Magyarország részéről gyakorlatilag elismerésre talált s e szempont-

*) L. dr. Andor Endre miniszteri osztálytanácsos-bíró cikkét: »Munkásbalesetbiztosítási viszonyosság Magyarország és Ausztria között.« Közgazdasági Értesítő 1911. évfolyam, 1. szám.

ból nincs is már kívánnivaló, mégis szükséges Ausztriával külön megállapodni a munkásbiztosítási viszonyosság dolgában. Ilyen egyezményt már az is szükségessé tesz, hogy orvosolható legyen pl. a magyar hajósvállalatoknak az a többször elpanaszolt sérelme is, amely abban áll, hogy az osztrák biztosító pénztárak az osztrák balesetbiztosító törvény alapján arra törek-szenek, hogy a magyar hajókon szolgálatot teljesítő alkalmazottak arra az időre, amíg hajóikkal osztrák vizeken tartózkodnak, baleset esetére Ausztriában biztosíttassanak, annak dacára, hogy az illetők Magyarországon baleset esetére már biztosítva vannak. A magyar hajózásnak érdeke megkívánja, hogy az idegen államok szociálpolitikai törvényeinek hatálya alól a mi hajósalkalmazottaink az idegen államterületen való tartózkodás idején kivonassanak. De szükség van ilyen egyezményre azért is, mert a viszonyosság pusztá ténye csak biztosításra kötelezetté és igényjogosulttá teszi a külföldi honost, de hogy igényei milyenek és mi mindenre kiterjedők, arról intézkedés nincsen. Igaz, hogy bizonyos kedvezmények dolgában úgy az osztrák, mint a magyar törvény kimondja, hogy azok az idegen honost csak az esetben illetik meg, ha az illető állam törvénye hasonló kedvezményt biztosít osztrák állampolgároknak is. Andor Endre min. osztálytanácsos-bíró már idézett cikkében behatóan kifejti, hogy miben állanak az osztrák és magyar munkásbiztosítási törvény közti különbségek. Ezért feleslegesnek tartjuk itt bővebben elismételni, hogy milyen tartalommal kellene a vonatkozó kiegészési határozmánynak bírnia. E helyen elégségesnek tartjuk a kormány figyelmét ilyen osztrák-magyar szociálpolitikai egyezmény szükségességére s a kiegészés megújítása alkalmából való időszerűségére felhívni.

Az osztrák belügyminiszteriumnak a magyar-osztrák balesetbiztosítási egyezmény tárgyában készült tervezete alighanem újból a magyar kormány elé fog terjesztetni. Célszerű volna, ha annak már ismert tartalmával szemben addigra a magyar kormány már állást foglalna s ezt megelőzőleg a hazai szakértők és az érdekeltség véleményét kikérné. Ez eddig csak az Állami Hivatal és az Országos Pénztár részéről kéretett be, de ezek véleménye nem került a nyilvánosság elé. Azóta az osztrák munkásbiztosítás reformon ment keresztül, amely e szempontból újabb problémákat vetett fel*) és azt eredményezte, hogy ezidőszert a külföldiek a balesetbiztosítás terén nálunk több jogot élveznek, mint a magyar munkások. A munkásbetegségélyezés terén hasonlóképen szükséges volna legalább Ausztriával a kiegészés megújítása alkalmával egyezményileg szabályozni mindama függő kérdéseket, amelyek a viszonyosság fenforgása dacára is még mindig megoldásra várnak. Végül rendezést igényel az osztrák vasutak alkalmazottait Magyarországon ért balesetért való szavatosságuknak, illetve balesetbiztosításuknak az ügye is.

Reméljük, hogy a magyar-osztrák gazdasági kiegészésnek küszöbön álló megújítása alkalmával illetékes helyen nem fognak meglepedkezni ennek az elég fontos kérdésnek a rendezéséről.

*) L. erre nézve a *Munkásügyi Szemle* 1911. évfolyamát (180. oldal) és ugyane lap 1910. évfolyam 10. oldalán *Harkányi József* miniszteri titkár-bíró cikkét: Az olasz-magyar balesetbiztosítási egyezményről, valamint ugyane Szemle 1914. évfolyam 448. oldalán: *dr. Alapp Győző* cikkét: Az állampolgárság és tartózkodási hely a balesetbiztosítási jogban.

A nem vagyoni kártérítés szabályozásáról.

Irta: **dr. Frigyes Béla.**

A pusztán vagyoni érdekeket védő kártérítési jog tagadhatatlanul plutokratikus jellegű. Az elégtételhez való jog elismerése a vagyontalan osztályok speciális érdekei szempontjából különösen üdvös és kívánatos.

Véleményem szerint általában előnyére szolgál a gyengéknek, ha a jogrend szélesebb körben kiépül, ha az erők szabad játéka helyébe az egyenlő elbánás elvén alapuló közhatalmi beavatkozás, a jogi rend lép. Az elégtételhez való jog elismerése pedig részben kiterjeszti a közhatalmi beavatkozás körét, részben fokozza a jog parancsainak hatékonyságát.

De közvetlenebbül is érdekében áll a vagyontalan osztályoknak az elégtételhez való jog minél teljesebb elismerése. A vagyont védő jogszabályok ezekre az osztályokra nem birnak közvetlen érdekekkel és aktualitással, a vagyont védő jog elsősorban a gazdagok joga. Ezzel szemben az élet zavartalanságának és fájdalommentességének, az egészségnek, szabadságnak fokozott jogi védelme minden osztály tagjának egyaránt javára szolgál.

De kétségtelen az is, hogyha a törvény védelmet nyújt minden vagyoni vonatkozás nélküli sértéssel szemben, akkor fokozódik, könnyebbé és hatályosabbá válik azoknak a személyiségtől elválaszthatatlan értékeknek jogi védelme is, amelyeknek megsértése esetleg csak távolabbi vonatkozásban, nehezen kimutatható, vagy nehezen számszerűsíthető vagyoni kárt okoz, minő az egészség, munkaerő, hitel és bizalom, stb., amely javak a vagyontalan osztályoknak legfőbb, talán egyetlen értékét s egész gazdasági existenciájuknak alapját képezik.

A Ptkv. javaslata a nem vagyoni kártérítéshez való jog elismerése tekintetében a legmesszebbmenő követelményeket kielégíti s az elégtételhez való igényt egész általános szabályként állapítja meg.

A javaslat 885. §-a szerint az, aki szándékosan, vagy súlyos gondatlanságból elkövetett tiltott cselekmény, vagy ekként elkövetett kötelességsértés miatt van kártérítésre kötelezve, amennyiben az eset körülményeire való tekintettel a méltányosság megkívánja, a károsult nem vagyoni káráért is megfelelő pénzbeli kártérítéssel (elégtétellel) tartozik.

Ezzel a szabállyal a magyar magánjogi kodex a modern törvénykönyvek között is egyedül áll s az eddigi jogállapottal szakít. Az osztrák polgári törvénykönyv, a porosz Landrecht ismerte testi sértés esetén a fájdalomdíjat, mint a nem vagyoni sérelemért járó elégtétel tipikus példáját, a német polgári törvénykönyv 847. és 1300. §-ai szerint a csábítás bizonyos eseteiben, a testi sértés s személyes szabadság megsértése esetén, a svájci köt. törvény szerint a személyiségi jogok megsértése esetén a nem vagyoni kárért kártérítés jár. Mindez azonban kivétel; az általános szabály ezekben a törvényekben, ellentétben a magyar javaslat álláspontjával az, hogy kártérítés alatt csak a vagyoni kár megtérítése értendő.

A második tervezet s ezzel egyezően a javaslat elejtette a polgári törvénykönyv első tervezetének azt a korlátját is, amely a nem vagyoni kárért kártérítést csak szándékos jogsértés esetén engedett. A 385. §. mai alakjában a súlyos gondatlanság okozta sértésekre is kiterjeszti az elégtételi kötelességet.

A 885. §. tartalmát és horderejét valójában csak a javaslat ama rendelkezéseivel kapcsolatban ismerhetjük fel, amelyek a kártérítési kötelesség alapjait határozzák meg. Ily generális érvényű szabály az, amely kártérítésre kötelezi a vétkesen késedelmes adóst, valamint azt az adóst, akinek hibájából a szolgáltatás lehetetlenné vált, — továbbá az, amely szerint tiltott cselekményt követ el és kártérítésre köteles az, aki másnak valamely jogvédelem érdekében és vétkesen... megsérti (1461. §.). Ugyane paragrafus még tovább megy, midőn megállapítja, hogy a pozitív jog által védett érdek megsértése nélkül is tiltott és kártérítési kötelezettséget megállapító az a cselekmény, vagy magatartás, amelylyel valaki másnak szándékosan és a jó erkölcsökbe ütköző módon kárt okoz.

Ilyként teljes elégtételt biztosít, illetve lehetővé tesz a törvény minden vagyoni, vagy nem vagyoni vonatkozású sérelemmel szemben, amelyet nekünk embertársaink bármely jogunknak vétkes megsértése által, avagy jogsértés hiányában is bármely, a jó erkölcsökbe ütköző támadással okoznak.

E szabály tartalmának helyes felismerésével a jog és társas együttlét minden vonatkozására kiterjedő tág perspektívák nyílnak meg. Minden jogszabály kiegészül azzal a szankcióval, hogy megsértése, amennyiben az egyénnek vagyoni, vagy egyéb sérelmet okoz, a sértettnek adandó kártérítésre, illetve pénzbeli elégtétel-adásra kötelez. A szabály hatálya egyaránt kiterjed kötelemszegésekre és tiltott cselekményekre. Az elégtételhez való igény nincs a magánjogi szabályok megsértésének eseteire korlátozva, hanem minden egyéb jogsértésre is elvileg kiterjed. Elégtételre tarthat igényt a sértett, ha büntetőjogi védelem tárgyai, élete, egészsége, becsülete, szabadsága, stb. lesz megtámadva. Kiterjed az elégtételhez való igény, illetve annak lehetősége a közjogi jogosítványok, pl. választói, egyesületi, s más polgárjogok megsértése esetére s ugyanez áll azokra az egyéni jogosítványokra, amelyeket a közigazgatási jogszabályok biztosítanak. S tekintettel az 1461. §. fentidézett szabályára, ez alá a magánjogi szankció alá esik, illetve eshetik minden, az egyén ellen intézett szándékos támadás, az egyénnek okozott minden oly sérelem, amely, bár nem sért jogszabályt, de az erkölcs követelményeibe ütközik, ami rendkívül rugalmas meghatározás.

Látnivaló, hogy a javaslat 885. és 1461. §-a messze kiterjeszti a magánjog hatékonyságának határait, s általában az igazságszolgáltatást új, eddig megközelíthetetlen feladatok szolgálatára képesíti.

Meggyőződésem szerint a javaslat szabályozása tartalmilag csak helyeselhető, helyeselhető ama intézkedése is, amely az elégtételhez való igényt nem strikt jogszabályokban biztosítja, hanem a bíró individualizáló, diskrecionális döntését és a méltányosság követelményeit minden korlát nélkül engedi érvényesülni. A tartalom érintése nélkül az alábbiak szerint a 885. §-nak csupán szövegezésbeli módosítását tartanám szükségesnek.

A kritika feladatát ennél a kérdésnél főként abban látom, hogy az a gyakorlatot irányítsa és elősegítse, hogy a törvény által megnyitott lehetőségek az életben valóra váljanak. Szükségesnek tartom ezt annál inkább, mert a magánjogi jogfejlődést, a törvényalkotásban, jogszolgáltatásban s még a tudományban megnyilvánuló fejlődést is nagyfokú konzervativizmus jellemzi. A ragaszkodás a multhoz, félelem az eddigi állapotok lényeges

megváltoztatásának következményeitől, a magánjogi kérdések kezelésénél sokkal nagyobb, mint a jognak egyéb területein. Éppen ezért, minél több a szabadság, amelyet a javaslat az elégtételi jog érvényre juttatása körül a bíróra ruház, annál közelebb fekvő a veszély, hogy a bíróságok csak kevésbé fognak eltávolodni akarni a mai jogállapottól, hogy a 885. §-t lehetőleg szűken fogják értelmezni és e §. a törvénykönyvnek csekély gyakorlati jelentőségű, dekoratív része marad.

A 885. §. mai szövegezése mellett felmerülhet az a kontroverz kérdés, hogy kártérítés csak oly sérelmek esetén követelhető-e, amelyek, ha közvetlenül nem is apasztják a sértett vagyonát, távolabbi hatásaikban mégis csak visszahatnak a sértett gazdasági helyzetére, amely eset pl. az egészségnek, munkaerőnek, vagy a női nemi érintetlenségnek megsértésével, hitelrontással állhat elő, avagy pedig jár elégtétel oly sérelmek esetén is, amelyek sem közvetve, sem közvetlenül nem érintik a sértett vagyoni helyzetét s csak egyébként okoztak neki bajt, vagy fájdalmat, stb. ?

A javaslat szövegezése szerintem nem szerencsés. Kárról, kártérítésről szól, már pedig a kár kifejezés közvetlenül vagyoni, gazdasági vonatkozásokra utal s másnemű sérelmek megjelölésére csak képletesen szokott a közönséges nyelvhasználatban szolgálni. Mindamellettségtelennek tartom, hogy a 885. §. a minden gazdasági vonatkozás nélküli testi vagy lelki bántalmakban kimerülő sértésekre is vonatkozik. Az egészségben, hitelben, stb. beállott kár valójában vagyoni kár, csak rendszerint nem tesztelhető, meg nem mérhető kár. Ha a javaslat 885. §-a csak ily károk megtérítésére (az u. n. szabad kártérítésre) gondolna, akkor egyfelől nem volna helyénvaló az erősen hangsúlyozott »nem vagyoni« jelző, másrészt nem is volna a magánjogi kodexben szükség erre a szabályra, tekintettel arra, hogy a Pp. 271. §-a s épp így már a sommás elj. tv. 65. §-a a kár összegének bizonytalansága és az összegszerűség bizonyításának nehézségei, sőt lehetetlensége esetén kellőképen módot nyújt a károsultnak igényének érvényesítésére.

A nem vagyoni kártérítésnek az eddigi tételes jogokban előforduló legismertebb alakja, a testi sértés esetén fizetendő fájdalomdíj, szintén ment volt vagyoni vonatkozásoktól s tisztán a lelki bántalmakért, az elszenvedett fájdalomérzetekért kívánt elégtételt adni (porosz Ger. Ordn. Art. 20, 21, »... ist schuldig dem Gefolterten seine *Schmach, Schmerzen*... etc. Ersetzung zu thun«). De világosan kifejezi az új sajtótörvény 39. §-ának miniszteri indokolása is, hogy a nem vagyoni kártérítés a tisztán lelki bántalmakra kiterjed. (»Bárha a sajtóközlemény okozta erkölcsi veszteség... amilyen lehet a társadalmi megvetés, a titok nyilvánosságra hozatalával szenvedett fájdalom, stb. ellenértéket a pénzbeli kárösszeg fizetésében nem talál, az ily kárpótlás mégis hozzájárul a sérelem enyhítéséhez és bizonyos mérvű helyreállításához.«)

A 885. §. szövegezése alkalmat adhatna oly további megszorító értelmezésre, amely szerint az elégtételhez való jog, a vagyoni kártérítéshez való igényt, tehát vagyoni kár fenforgását tételezné fel, eszerint az elégtétel csupán a vagyoni kár pótléka volna. Az első tervezet indokolása (3. kötet 358. oldal) azonban eloszlatja az ily kétségeket és kifejezetten megállapítja, hogy akkor, ha nincsen vagyoni kár, a nem vagyoni kár magában véve térítendő meg.«

Mindamellettsé, minthogy a javaslat szövege félreértésekre okot ad, s

különös figyelemmel arra, hogy úttörő szabályról van szó, hol a megszorító értelmezésre való hajlandósággal számolnunk kell, a következő módosított szöveg törvénybe iktatását tartanám helyesnek: »Amennyiben az eset körülményeire való tekintettel a méltányosság megkívánja, az, aki szándékosan, vagy súlyos gondatlanságból tiltott cselekményt, vagy ekként kötelességsértést követ el, a sértettnek az elszenvedett sérelemért vagyoni kár hiányában is megfelelő pénzbeli elégtétellel tartozik.«

A nem vagyoni sérelemért adandó elégtételhez való igény elismerésével a jog sarkalatos elveiben áll be változás. A primitív fejlődési fokon az állami büntető, igazságszolgáltatás és a közhatalmi büntetések helyét általában a sértett által való üldözés és a magánbüntetések rendszere foglalta el. A régi római jogi poenalis jellegű akciókban, a germánjogi »Busse«-ban, a sértettnek jutó összegben a vagyoni kártérítés, esetleg nem vagyoni sérelmekért járó elégtétel és az ezeken túlmenő büntetés összefolyott. A későbbi fejlődés folyamán különvált a büntetés, amely most már poena publica — és a kártérítés. A sértettnek jutott elégtételhez való jog azonban szorosan vagyoni kártérítéssé zsugorodott össze, minden más »nem-vagyoni« jellegű sérelem esetén a sértett kárpótlás nélkül maradt. Reá nézve — hacsak a megbüntetés felett érzett megnyugvás érzetétől eltekinünk — az elszenvedett, sokszor legsúlyosabb sérelem is kiegyenlítés nélkül maradt. A 885. §. a jog egész területére kiható szabályával mindennemű jogsértés esetén az összesség érdekét szolgáló poena publica esetleges alkalmazása mellett a sértettnek is elégtételt kíván biztosítani.

Felül azonban az az ellenvetés, hogy az elszenvedett testi vagy egyéb fájdalom, másrészt az elégtétel gyanánt fizetendő pénzösszeg teljesen heterogén elemek; a pénzösszeg fizetésével a fájdalom elszenvedését meg nem történtté tenni, a megzavart egyensúlyt ily módon helyreállítani nem lehet. Szemben áll azonban ezzel az ellenvetéssel az a megfontolás, hogy egy pénzösszeg minden egyénre nézve az ezen megvásárolható előnyöknek, az ezzel szerzhető örömöknek, — viszont minden elszenvedett sérelem (vagyoni és nem vagyoni egyaránt) a fájdalomnak bizonyos mennyiségét jelenti. Öröm és fájdalom az a végső elem, az a közös nevező, amelyre mindennemű jogsérelmet és a pénzbeli kártérítést konvertálni lehet, ami által ezek a teljesen heterogénnek látszó elemek elvileg összemérhetőkké válnak. Az elvi formula az volna, hogy a sértettnek oly összegű elégtétel fizetendő, hogy az ezen pénzösszegen szerzhető javak vagy előnyök, az ezekkel szerzett örömök a jogsértéssel okozott fájdalommal felérjenek.

Kétségtelen, hogy az elv alkalmazásánál hiányzik minden objektív mérték, hogy az elégtétel kimérése a bíró egyéni értékelésétől függ. Azonban ez az értékelés sem korlátlanul önkényes. Mindannyian érezzük pl., hogy egy oly pénzösszeg, amely egy napi ellátást biztosít és a szülőnek gyermeke megölése fölött érzett fájdalma, avagy oly összeg, amely az egész életnek bőségben való leélését teszi lehetővé és egy félóraig tartó mérsékelt testi fájdalom nem aequivalensek.

A nem-vagyoni sérelem megtérítésénél az esetek három főbb csoportját különböztethetjük meg.

Elsősorban lehetővé válik, hogy a büntető jogszabályokba ütköző cselekmények esetén az állami büntetés kiszabása mellett a sértett az elszenvedett testi vagy lelki fájdalomért pénzbeli elégtételt kapjon. Ide tar-

toznának pl. a testi sértés, becsületsértés és rokoncselekmények, hamis tanuzás, hamis vád, szemérem elleni bűncselekmények, személyes szabadság megsértésének, az élet elleni bűncselekmények esetei, mint oly jogsértések, hol az elszenvedett sérelem sokszor sokkalta súlyosabb, mint a bármily jelentékeny vagyoni károsodás.

Az esetek második csoportját képeznék azok a vagyoni kárt nem okozó jogsértések és a jóerkölcsökbe ütköző egyéb érdeksértések (1461. §. 2. bek.), amelyek büntetendő cselekményt nem képeznek. Az elégtételi jog megadását ennél a csoportnál tartom legnagyobb jelentőségűnek. Ide tartoznék többek között a személyiségi jogok megsértése, a jog által védett materiális és inmateriális javak oly megsértései, amelyek nem oly súlyosak, hogy a kriminalitás határát elérnék, vagy ahol a büntető tényállásnak egyik-másik eleme hiányzik, továbbá ebbe a csoportba tartoznának a társadalom békés együttélésének, embertársaink javának oly megsértései, amelyek a jóerkölcs követelményeibe ütköznek anélkül, hogy azokra vonatkozólag valamely tételes jogi tilalom léteznék.

Mindezen jogsértések és bántalmazások ma elkövethetők anélkül, hogy belőlük a sértőre bármily jogi hátrány származnék. Az igazságszolgáltatás ily sérelmekkel szemben ma tehetetlen s a sértett azokkal szemben védtelenül áll. A 885. §. kapcsolatban a tiltott cselekmények általános szabályát tartalmazó 1461. §-sal, lehetővé teszi mindezen jogsértések és erkölcstelen károkozások jogi üldözését.

Ebben a vonatkozásban a magánjogi kodex ki fogja tölteni a büntetőjog hézagait, kiterjeszti az állami igazságszolgáltatás határait, amennyiben a jogrend megsértésének enyhébb eseteiben az elégtétel úgy is, mint a sértettnek jutó kiegyenlítés s úgy is, mint praeventiv rendszabály poena privata gyanánt érvényesül.

Az ezen csoportba tartozó sértések legtöbbszörre tiltott cselekmények közé fognak tartozni. Előfordulhatnak azonban ily bántalmak és sérelmek a kötelességsértések körében is. Gondoljunk pl. arra, hogy kikötmény esetén a gyermek szülőjét huzamos időn át rossz bánásmóddal, az élelem elvonásával sanyargatja, vagy, hogy a bérbeadó egy családot tél idején jogtalanul kitesz, vagy beköltözni nem enged, vagy hogy a munkaadó rosszakaratból szándékosan és jogtalanul visszatartja a napi keresményéből élő alkalmazott munkadíját, vagy orvos és ügyvéd szerződési kötelességének vétkes megsértésével, megbízójának érdekeit súlyosan sérti, stb.

A harmadik csoportja az elégtételhez való igény eseteinek az volna, hol a cselekmény vagy mulasztás vagyoni kárt is okoz, azonban a tényállás objektív tényezői által meghatározott, a vagyoni kár kimérésénél ma irányadó »interesse« megtérítésével a sértett által szenvedett szubjektív sérelem kiegyenlítést nem nyer. Ide tartoznék a pretium affectionisnak indokolt esetekben való megtérítése, vagy pl. azon eset, ahol a megölt gyermek szülőjének az elveszett tartás összegén felül megfelelő elégtétel ítéltenék, stb. Ehhez a tényálláscsoporthoz tartoznak azok az esetek, amelyek a vagyoni kár és nem vagyoni sérelem határán állanak, amelyekben ez is az is feltalálható, minő pl. az egészség, munkaerő, stb. megsértése.

A 885. §-nak a munkásosztályra különösen nagy jelentőségű alkalmazási esete volna, hogy a mezőgazdasági s ipari balesetek sebesültjei és rokkantjai, akiknek száma százazrekre megy — az összes balesetek száma csak egy évben, 1911. évben a statisztikai évkönyv szerint 55.256 volt —

ott, ahol a baleset a vállalkozó vagy megbízottja súlyos gondatlanságának, a köteles biztonsági intézkedések vétkes elmulasztásának következménye volt, a keresményükben beállott csökkenés megtérítésén felül az életük megrontásával járó nem vagyoni sérelemért s az elszenvedett fájdalmakért is az eset körülményeihez képest megfelelő elégtételhez juthatnának. Ugyanez áll a munkások azon megbetegedéseire, amelyeket pl. mérges anyagokkal való meg nem engedett dolgoztatás, a gyári higiénia kötelező szabályainak megsértése, gyermekeknek tiltott módon való munkára alkalmazása okoz.

A munkásosztályra s általában a szolgálati viszonyban állók széles rétegeire nézve nagy fontossággal bír, hogy védelemben részesüljenek azokkal a károkkal és sérelmekkel szemben, amelyeket nekik a munkaadó rossz bizonyítvány indokolatlan kiállításával, rossz információ bizalmas terjesztésével, esetleg bizonyos nem kívánatos elemeknek a szakmából való kiüldözése céljából ezek rendszeres nyilván tartásával (fekete listák) okoznak. Az ily üldözés az esetek nagy részében nem fog pontosan kimutatható, számszerűsíthető kárt okozni s sok esetben az ily sérelmek nincsenek teljesen helyrehozva annak a pénzbeli kárnak a megtérítésével, melyet a per megindításáig eltelt rövid idő alatt a sértett elszenvedett. Nem nyújt elegendő oltalmat az ipartörvény 157. §-ának a) pontja sem, amely szerint az iparhatóság az ipartörvény 104. §-ában foglalt kötelesség betartására, az igazságnak megfelelő bizonyítvány adására 20-tól 200 forintig terjedő pénzbüntetés terhe alatt kötelezheti a munkaadót. A 885. §. alkalmas lesz arra, hogy itt is kitöltse a jogi védelem hézagait, hasonló jogsértéseket hathatósan megelőzzön s ily jogsértések elkövetése esetén a sértettnek megfelelő elégtételt nyújtson.

Az elégtétel összegének kimérésénél elvi zsinórmérték gyanánt a fenti elv, t. i. a sérelemnek és pénzbeli elégtételnek az öröm és fájdalom azonos mértékére való visszavezetése szolgál. A gyakorlati alkalmazásnál az egyéni becslésre leszünk utalva épúgy, mint pl. a büntetés kiszabásának is a bíró szubjektív értékelése az alapja. Az elégtétel mértékének kettős korlátja van: nem lehet nagyobb, mint a szenvedett sérelem, de viszont rendszerint annál a méltányos megtorlásnál sem lehet súlyosabb, aminőt a cselekmény és vétkekesség súlyára való tekintettel a károsító érdemel. A sérelem és a cselekmény súlyosságán kívül figyelembe kell venni a sértő és sértett vagyoni helyzetét. Amannál ugyanannak a pénzösszegnek fizetése változó vagyoni helyzet mellett változóan súlyos megtorlás, emennél változó vagyoni helyzet mellett ugyanazon elégtételi összeg más és más értékkel bír s kisebb-nagyobb elégtétel gyanánt hat.

Az elégtételhez való jog általában csak súlyosabb és komoly sérelmek esetén adassék meg. Rendszerint csak oly esetekben, ahol a sértés maradandóbb nyomokat hagy, vagy huzamosabb időn át bontotta meg az élet folytatásának zavartalanságát. A mindennapi élet apróbb összeütközései és súrlódásai miatt az igazságszolgáltatás nehézkes és sok energiát fogyasztó apparátusát nem szabad mozgásba hozni.

Ott, ahol a jogsértés egyszersmind büntetőjogi megtorlást von maga után, kívánatosnak és indokoltnak tartom, hogy a büntetés kiszabásánál figyelembe vételessék, mintegy beszámíttassék a sértőt terhelő vagyoni kártérítés és elégtétel is, olyként, hogy a tulajdonképeni büntetés megfelelő mértékben csökkentessék. A sértőre nézve a reárárt kártérítési kötelezett-

ség is lényegileg büntetésként hat. Reá nézve nem tesz sok különbséget, hogy pl. mellékbüntetésként kiszabott pénzbüntetést, vagy pedig kártérítést, illetve elégtételt kell-e fizetnie. A kártérítési és elégtételi kötelesség, amennyiben ellenérték nélkül anyagi áldozatokat ró a kártevőre, magában véve elvégzi már a megtorlás feladatának egy részét is. Ha tehát nem akarjuk, hogy a jogsértő kelleténél súlyosabban bűnhődjék, a cselekmény magánjogi és büntetőjogi következményei egymással a fenti értelemben kapcsolatba volnának hozandók.

Az elégtételi jog elismerése azonban veszélyeket is rejt magában. Félő, hogy a törvény liberális kezelése esetén a nem-vagyoni sérelmek alapján indított perek elárasztják majd a bíróságokat. Közelfekvő az a veszély is, hogy az elégtételhez való jog elismerésével sokan üzérkedő módon fognak visszaélni, csekély sérelmekből vagy koholt sérelmekből tőkét kívánnak majd kovácsolni.

A kérdés törvényi szabályozásával, amely a feladatnak csak egyik, könnyebbik felét oldhatja meg, ezeket a veszélyeket kiküszöbölni nem lehet. A gyakorlat feladata lesz megtalálni a helyes középutat, kimeríteni a törvény értékes tartalmát úgy, hogy a jogintézmény az elfajulástól is megóvassék.

Az állam és a társadalom szerepe a rokkantügy terén.

Irta: Szterényi József.

II.

A tudóvész kérdésével hosszasan foglalkoztam, de szükséges, hogy a rokkantkérdés keretében ennek megfelelő helyet biztosítsunk, a társadalom érdeklődését nem lehet erre elég nyomatékosan felhívni. És ezzel át is térek a rokkantak társadalmi elhelyezkedésének tulajdonképeni kérdésére, tagozva ezt foglalkozások szerint, aszerint, amint ipari, mezőgazdasági és a szorosán vett értelmiségi osztályhoz tartozó rokkantakról van szó.

A rokkantat a társadalomnak és a munkának visszaadni, ez a rokkantkérdés megoldásának alaptétele. Pregnánsabbul, mint ezt Baden nagyhercegség rokkantügyi akciójának alapelvei kifejezésre juttatják, nem tudnám meghatározni, azért szó szerint idézem a »Richtlinien für die Kriegsinvalidenfürsorge in Baden« idevonatkozó szakaszát:

»Nicht arbeits- und tatenlos, allmählich an sich, an Gott und seinem Vaterlande verzweifelnd, darf der Invalide sein Leben weiter fristen. Aufrecht, wie er draussen im Felde gestanden, soll er auch weiter stehen im Leben und mit Mut und stolzer Willenskraft den neuen Aufgaben gegenüber treten, die seines Lebens Zukunft an ihn stellt. Er soll in der Volksgemeinschaft nicht ein Glied bleiben, das nur Werte verzehrt, sondern darin wacker und ehrenhaft die Kräfte verwerten, die ihm, das Schicksal noch belassen hat.«

Ennek az alapelvnek természetes következménye, amire szinte minden előadó utalt, hogy a rokkantat lehetőleg korábbi foglalkozásához kell visszavezetni, bárha mint látni fogjuk, ez nem lesz olyan nagyon könnyű. De hogy rokkantságánál visszavezethető, arra nézve igen érdekes és tanulságos a német rokkantbiztosításból merített anyag, amelynek eredménye az, hogy eddig — az egyes városok adatai szerint — átlag 80%-a a rokkantaknak korábbi foglalkozása mellett maradhatott és a német hadirokkant-

ügy legkiválóbb apostola, Biesalski tanár nyomatékosan utal az ő tapasztalataira, midőn 800 rokkant beteg közül kiválasztotta a legsúlyosabb 235 esetet és ezek gyógyításánál arra az eredményre jutott, hogy a 235 esetből mindössze 10 volt olyan, akinek más foglalkozási ágra kellett áttérnie. Különös nyomatékkal kívánom ezt a körülményt hangsúlyozni, nehogy tetsetős eredmények kedvéért eltérjünk ettől az alapelvtől és abba a hibába essünk, hogy földmíveseket ipari térre akarjunk áttérteni. Ezirányú aggodalmam nem ok nélküli. Kezeim között van az egyik rokkantképző intézetünk heti kimutatása, amelyből kitűnik, hogy 219 rokkant között 136 földmíves tíz különböző mesterségre taníttatik. Ha e tanítás gyógykezelési célból történik, nem lehet az ellen természetesen kifogást emelni, hisz látjuk, hogy Németországban is az ottani »Krüppelheim«-okban 51 különböző mesterség van berendezve, de maga az ottani vezetőség hirdeti, hogy az 51 mesterség között legfeljebb 10-12 van olyan, amely rokkantak rendszeres keresetszerű foglalkoztatására alkalmas. Teljes elismeréssel azon buzgó és nemes törekvés iránt, amely a hazai rokkantsági ügy ezen ágának vezetésében is megnyilatkozik, szükségesnek tartottam mégis erre rámutatni és figyelmeztetni, éppen úgy, mint ahogy Németországban illetékes szakférfiak óva intik közönségüket, a különben kitűnő eredménnyel alkalmazható művégtagokba és munka-protézisekbe vetett túlzott reményektől, amelyek kitűnően beváltak korlátolt munkateljesítményeknél, de nem alkalmasak olyan rendszeres üzemi munkához, aminőt a modern nagyipari üzem megkövetel.

De térjünk vissza, ahhoz az alaptételhez, hogy a rokkantakat lehetőleg korábbi foglalkozásukhoz kell visszavezetni. E részben, mint említettem, nagy nehézségekkel kell majd a rokkantügy intézőinek megküzdeniök. A rokkantügyről szóló porosz kormányrendelet már inti is a maga közegeit és a közönséget ez irányban, mondván: »Einer etwaigen besonderen Vorliebe für die Grosstadt oder der Bevorzugung bequemer Stellungen darf kein Vorschub geleistet werden.«

Sokkal világosabb és a mi viszonyainkhoz közelebb áll az osztrák rokkantügy vezetőjének egyik erre vonatkozó közlése, amelyet nagy fontosságánál fogva, ugyancsak eredetiben vagyok bátor idézni: »Der Kriegsinvaliden wünscht vor allem eine sichere Stellung mit Pensionberechtigung, also in erster Reihe eine staatliche Anstellung, eine Anstellung in der Landesverwaltung, allenfalls einen städtischen Dienst...«

»Von dem Invaliden hört man höchst selten den Wunsch, in seinem früheren Berufe untergebracht zu werden, dagegen wert er sich sehr energisch, auch in jenen Fällen, wo seine Erwerbsfähigkeit gar nicht, oder nur im geringen Masse verringert ist. Jeder glaubt auf dauernde Versorgung Anspruch zu haben.«

Ez a törekvés, hogy mindenki állami, vagy közhatósági állást akar, nem új előttünk. Ez a rokkantügytől eltekintve is magyar betegség amelyre klasszikus példánk volt a kilencvenes évek elején, midőn Wekerle Sándor és néhai Baross Gábor miniszterekkel mozgalmat indítottunk a szomszéd Romániába ijesztő mértékben kivándorló székelység vándorlásának az ország belsejébe leendő irányítására, felhívást bocsátva ki a hazai nagyvállalatokhoz székelyek alkalmazása iránt. Míg ezernyi meg ezernyi jelentkezés érkezett be munkások foglalkoztatására, alig néhány székely akadt, aki ily magánalkalmazásra vállalkozott volna. De ugyan csak ezernyi és ezernyi ajánkozás volt állami, vasúti és hasonló állás elnyerése iránt. Mennyivel fokozottabban fogunk tehát találkozni ezzel a jelenséggel a hadirokkantak körében!

Akik a rokkantak ipari elhelyezésének kérdésével foglalkoztak és foglalkoznak, azok legnagyobb része nagy előszeretettel hangsúlyozza a rokkantak elhelyezését a magánipar körében, utalva arra, hogy minden

gyárosnak kötelessége a tőle hadbavonult és a háborúban rokkanttá vált katonát lehetőleg visszavenni. A magyar gyáripár bizonyára teljesíteni fogja ezirányú kötelességét is, a lehetőség keretei között; de óva intenek attól, hogy e lehetőség mérve iránt túlzott reményeket tápláljunk. Egyrészt a háború után soká és sok vonatkozásban nem fog az a fellendülés következni, amelyre, sokan oly szívesen számítanak, másrészt a háború hosszú tartama folytán az ipar ott, ahol csak tehetette, új munkaerőkről gondoskodott és viszont, miként arra már utalni bátor voltam, a modern ipari üzem természete korlátokat, sajnos igen nagy korlátokat fog szabni az erre vonatkozó számítás érvényesülésénél.

Egy igen előkelő német apostola a hadirokkant-ügynek, dr. Krauss Siegfried, e kérdéssel foglalkozván, következőkép fejezi ki erre vonatkozó aggodalmait: »Sieht man sich daher genötigt, an die Notwendigkeit der Arbeitsversorgung beschränkt Erwerbsfähiger zu denken, so ist Hoffnungslosigkeit das erste Gefühl, das man dabei empfindet. Dieses Gefühl wird meist nur bestärkt, wenn etwa praktische Versuche zur Unterbringung beschränkt Erwerbsfähiger auf dem offenen Arbeitsmarkte ausgeführt werden«.

Egy másik nagytekintélyű német szakférfiú, dr. Hartmann Konrád, a németbirodalmi munkásbiztosító hivatal tanácselnöke szerint »a munkaközvetítésnek ez az ideálja az ipari, sőt a kisipari körökből származó hadirokkantaknál csak aránytalanul kis mennyiségben lesz elérhető«. Példa rá a Berlinben felállított »Verein für Unfallverletzte«, ahol az érdekelt gyárosok saját érdeke lett volna a rokkanttá vált munkások elhelyezése és az eredménye ez egyesület tevékenységének, aránylag rövid fennállása után — magának az egyesületnek feloszlása volt. És itt van az osztrák rokkant-ügy egy kiváló férfiának nyilatkozata, a már említett Marchet volt osztrák miniszternek, aki egy a rokkant-ügyet felölelő emlékiratában erre nézve következőkép nyilatkozik: »Das eigentliche Problem ist darin gelegen, wie weit es möglich sein wird, Erwerbssuchende in grösserer Zahl unterzubringen, wobei der Umstand bedeutsam ist, dass insbesondere durch den Zwang der Konkurrenz und dadurch häufig verlangte äusserst energische Ausnützung vollwertiger Arbeitskräfte, die Verwendung nicht voll arbeitsfähiger Kräfte mehrfach gehindert sein dürfte.«

De eltekintve az iparnak technikai nehézségeitől, amelyek a rokkantaknak a magániparban való nagyobb számú alkalmazása ellen szólnak, egy másik jelenséggel is kell itt számot vetni, amely az emberi gyengeségben rejlik, amelynek jelei Németországban már mutatkoznak is, f. i. abban az eshetőségben, hogy a rokkantak alkalmaztatása bérleszorításra használható fel, ami természetesen az ipari munkásság nagy társadalmi osztályának ellenszenvét keltené fel, amely pedig éppen úgy Németországban, mint nálunk is a legnagyobb elismerést érdemlő módon áll a rokkant-ügy szolgálatába, természetesen oly feltétel alatt, hogy a vállalkozásnak nagylelkűsége, amely rokkantakat ipari üzemekben alkalmaz, ne nyerhessen ellenértéket munkabérleszállításban.

A német hadi-rokkantak körül eddig szerzett tapasztalatok szerint a külső sérüléseknek 45%-a kéz- és karsérülésekből áll, aminek következménye, hogy az illetők könnyebb munkafelügyelői és irodai munkára tódulnak. Ez a körülmény már is ellenmozgalmat váltott ki a német magántisztviselők körében, akik féltik a szegény rokkantaktól a maguk megélhetését. Ilyen jelenségeknek elejét kell venni és azért feltétlenül szükséges, hogy a rokkantak ipari alkalmazásával kapcsolatban a munkaadók és a szervezett munkásság együttes közreműködésével gondoskodás történjék arról, hogy káros visszahatások ezirányban lehetőleg megakadályoztassanak.

Ha már most nem táplálhatunk a viszonyok természetes alakulata következtében vérmes reményeket az ipari rokkantaknak a magánipar köré-

ben való elhelyezése tekintetében, — ne feledjük, hogy néhány ezer munkás elhelyezése a várható óriási rokkant-létszám mellett elenyésző csekély jelentőséggel bír, — természetszerűleg felelnem kell arra a kérdésre, mit kellene tehát mégis tenni a nagyszámú, dolgozni képes ipari rokkantnak megfelelő elhelyezésére és annak megakadályozására, hogy a hazafias felbúzdulás befolyása alatt kezdetben esetleg elhelyezendő nagyszámú rokkantak is azokban az üzemekben, ahova visszatérnek, vagy felvétetnek, aránylag elég rövid idő alatt is ne a régi, útban levő bútordarabok szerepére jussanak, amelyeknél a tulajdonos csak a kedvező alkalomra vár, hogy azt a rozoga, régi bútordarabot modern, új bútordarabbal cserélje föl.

Mindenekelőtt azt az elvet vallom, hogy aki a haza védelmében rokkanttá lett, annak sorsáról, tehát munkával való ellátásáról is első sorban magának a hazának kell gondoskodnia. Talán messzemenő államszociális elv ez, de szerintem igazság. És a magyar állam a maga nagy gazdasági hálózatával, a maga széleskörű üzemeivel szerencsére abban a helyzetben is van, hogy ezt a feladatot ipari vonatkozásaiban megoldhatja. Az ipari rokkantakat, amennyire csak lehet, állami üzemekben kell tehát elhelyezni, természetesen nem külön rokkant-üzemeket értek alatta, hanem a rendes munkásság körében azokra a munkákra beosztva, amelyekre az illető rokkantak éppen alkalmasak. Sőt tovább megyek ebben és bár az állami üzemek kiterjesztésének elvi ellensége vagyok, mégis azt tartom, hogy az államnak, ha szükséges, a maga üzemi berendezéseit még ki is kell terjesztenie, ha az ipari rokkantak elhelyezhetése kívánja.

Ott van továbbá a nagymérvű, állandóan sok ezer és ezernyi munkást foglalkoztató hadseregszállítások egész sorozata, amelyek rokkantak munkájára feltétlenül alkalmasak, ki kell tehát használni ezeket az üzemeket és ha másképp nem lehetne, állami kezelésre kell azokat is berendezni a rokkantak alkalmazhatására. Ott vannak a közhatósági üzemek, elég nagy terjedelemben már, azokban is elsőséget kell adni a rokkant katonáknak és bármennyire ellenezzük is a rokkantaknak közös műhelyekben való elhelyezését elvileg, lesznek esetek — csak a teljesen világtalanokra és a tüdővészesekre utalok — midőn ez sem lesz elkerülhető, ezzel is tehát a rokkantak érdekében számolnunk kell. És ha az állam folytatni fogja, mint remélhető, sőt a szükség kényszere alatt nagyobb arányban fogja folytatni iparfejlesztési tevékenységét, módjában lesz a nyújtandó támogatás ellenében, tehát egyik ellenszolgáltatás gyanánt kikötni, a magániparban is, rokkantaknak megfelelő számban való alkalmazását, amikor a technikai nehézségek ellenértékét az állami támogatás fogja nyújtani, tehát a magániparnál ezirányban fenforgó akadály kevésbé fog érvényesülhetni.

De van az ipari termelésnek még egy ága, amelynél a rokkantak alkalmazhatása nagy terjedelemben lehetséges, ahol a rokkantak kitelepíthetők falura és ott megfelelő szervezet és berendezés mellett az ipari termelés fontos tényezőivé válhatnak.

Ismét nem külön rokkant-telepekre gondolok, mint amelyeket az e kérdéssel foglalkozó összes tényezők Németországban, Ausztriában és itthon egyaránt elleneznek, hanem rendes községi vegyes letelepedésre a községek egyéb lakosai közé, de mindenesetre nagyobb számban, egy-egy községbe több családdal, akik ott a háziipari termelésre berendezkedhetnek, miképpen Németország, Svájc, Franciaország és Ausztria egyes vidékein ezt már találjuk, ahol a villamos energia segítségével tömegtermelő iparcikkek rendezkedtek be, amely berendezést követve, például igen nagy eredmények volnának a szövőipar terén elérhetőek, a géphimzőipar terén és az ipari élet más ágaiban is, természetesen megfelelő üzleti szervezettel.

Igen nagy előnye ennek a telepítési rendszernek, hogy a család tagjai, a nő és felnőtt gyermekek is igénybevehetőek ennél a munkánál és így nemcsak a családi életet tartjuk fenn vele, hanem tetemesen megkönnyítjük

a rokkantak helyzetét. Éppen azért kiváló módja a rokkantak, valamint az özvegyek egy nagy része elfoglaltatásának az ily természetű telepítés, amelyre igen szép példát szolgáltat a német »Gartenstadt Gesellschaft«, mint amely ezt nagymértékben folytatja. Az állam a telepítéshez szükséges tőkének 90%-át nyújtja Németországban, a többire nézve a társadalom szervekedik, hogy azt másodhelyi kölcsönök alakjában nyújtsa a rokkantaknak vagy özvegyeknek, ilymódon lehetővé téve megfelelő házak építését és kertek létesítését, ahol a rokkant és családja ipari foglalkozása mellett gyümölcsészettel, baromfitenyésztéssel, kisebb mértékben sertésenyésztéssel is foglalkozhatik és így hasznos tagjává válhatik a társadalomnak, tényezőjévé pedig a gazdasági életnek.

Ragadjuk meg tehát mi is ezt a módját a rokkant-ügy megoldásának. Az állami ellátás a kölcsön törlesztésének nagy részét képezheti, a nyújtott kölcsön teljesen biztosítva volna, az állam tulajdonképen áldozatot sem hozna vele. A társadalom pedig apró-cseprő adakozások helyett tegye meg ugyanazt, amit Németországban a »Frauendank 1914, Bund der dankbaren Frauen und Mädchen für invalide Krieger« tesz, amely arra alakult, hogy ezt a telepítést lehetőleg előmozdítsa, illetőleg a másodhelyi kölcsönöket az ily települni kívánóknak nyújthassa.

Ennek kapcsán áttérek a mezőgazdasági lakosság körébe tartozó rokkantakra és mindjárt a telepítésnél kezdem, egybekapcsolva ezt az előbb említett, falvakra irányító letelepítéssel. Aki mezőgazdasággal foglalkozott a háború előtt, azt a háború után is, hacsak rendkívüli, leküzdhetetlen akadályokba nem ütközik, továbbra is a mezőgazdaságban kell foglalkoztatni. A visszatérés ugyanahhoz a munkaadóhoz ugyanolyan nehézségekbe fog ütközni, mint az iparban, a modern mezőgazdasági üzem természete hozza ezt magával. Ámde azért sokkal nagyobb tere kínálkozik itt a tevékenységnek, mint az iparban, a kérdés itt sokkal könnyebben oldható meg, mint amott, sőt Németországban azt látjuk, hogy a porosz kormányrendelet egyenesen arra utal, hogy ahol annak csak módja kínálkozik, még a korábbi ipari foglalkozású lakosságot is a földművelés felé kell terelni. A »Rentengutsystem« lebeg a németek előtt, amelyet Poroszországban eddig már oly nagy eredménnyel alkalmaztak telepítési célokra. 40.000-nél több kisbirtokot létesítve ilyképen 10—20 holdas birtoktestekkel, természetesen ismét az állam messzemenő támogatásával. Mily nagy tere kínálkozik itt nemzeti és szociális szempontból a tevékenységnek nálunk, ahol az állam és az egyházak rengeteg kiterjedésű birtokai bőséges teret nyújtanak ily irányban! Aki ezt a kérdést fogja bátor kézzel és okos körültekintéssel megoldani, az lesz tulajdonképen Magyarország rekonstruálója, az fogja lerakni az új Magyarországnak legbiztosabb alapjait. Nemzeti birtokpolitika a földnélküli lakosság ezreinek és tízezreinek letelepítésével, ez az az irány, amelyet a nemzeti politika tekintetében jövőben követnünk kell és ha a rokkant-ügy rendezése lesz ennek a kiindulópontja, akkor talán még az az áldozat sem túlnagy, amelyet a háborúért hoznunk kellett, mert a jelen óriási veszteségeit a jövő nagy nemzeti és gazdasági eredményei fogják kiegyenlíteni.

Két módja kínálkozik ennek; az egyik a birtok megszerzése örökáron a család tulajdonába, a másik az évtizedes bérleti rendszer. Bár az elsővel kedvezőtlen tapasztalataink vannak az országban, nem lehet elzárkóznunk annak alkalmazásától sem, de a második feltétlenül eredményt biztosító, megoldása is sokkal könnyebb, mert kevesebb tőkét igényel és azért elsősorban ez ajánlatos. Természetes, hogy az államnak kellend előlegezni azt a tőkét, amelyre a kisgazdának mezőgazdasági üzeme folytatásához szüksége van, de ez a tőke nemcsak gazdasági kamatoztatásában lesz búsán gyümölcsöző, hanem önmagában is biztos, mert a szegény nép még eddig a legmegbízhatóbb adósnak bizonyult. Német-

országban az állam garanciája mellett magánvállalkozás útjára terelték ez ügy intézését. Nálunk megvan erre a mód abban a pénzintézetben, amelyet az állam részben a földbérlet-rendszer érdekében is évekkal ezelőtt létesített, értem alatta az úgynevezett altruista-bankot, amely eddig is már több ezer kisebb-nagyobb bérletet hozott ilymódon létre.

Az idő hiánya nem engedi, hogy részletesebben foglalkozzam ezzel a kérdéssel, bár a rokkant ügy legnagyobb jelentőségű részletének tartom, azért megelégszem magának az eszmének hangsúlyozásával és ennek kapcsán még csak röviden arra kívánnék utalni, hogy a mezőgazdasági foglalkozású rokkantak olyan ipari kiképzését is helyesnek tartom, amely a mezőgazdasággal kapcsolatos, mint amely képzésnek faluhelyen a rokkant jó hasznát veendi. És miként a magánipar állami támogatása tekintetében kikötendőnek tartom az állami segély ellenében bizonyos számú rokkantnak alkalmazását, azonképen szükségesnek tartom azt a mezőgazdaságban is, ahol az államnak ugyancsak bőven van alkalma a támogatásra és fokozott mértékben lesz alkalma a jövőben.

Ezekben lehető tömören foglalkozván az ipari és mezőgazdasági foglalkozású rokkantak ügyével, hátra volna még az értelmiségi osztályhoz tartozókkal való rövid foglalkozás. Ez lesz talán a kérdés megoldásának legnehezebb része. Itt mindenekelőtt alapelvül kell szolgálnia annak, hogy minden állami és általában közhatósági állást fenn kell tartani az arra alkalmas rokkantak számára. Félre kell tenni minden más szempontot és érvényre kell juttatni azt az elvet, hogy az, aki a hazáért vérzett, azt a hazának el is kell látnia. A nagy állami szervezet, közhivatalaink rengetege, bőven fog erre alkalmat nyújtani, sőt ennek a gyakorlása még azzal a nagy előnnyel is fog járni, hogy rettentően drága és nehézkes közigazgatásunk olcsóbbodni fog általa. Emellett azonban a társadalomnak is kínálkozik tere ezen szerencsétlen polgártársaink helyzetének biztosítása érdekében, miként látjuk, hogy Németországban az 1870 – 71-es háború után alapított »Invalidendank« saját üzemeket rendszeresített hadirokkantak, hadiözvegyek és árvák részére, birodalomszerte szervezván különböző oly vállalatokat, amelyekben az értelmiségi osztályhoz tartozó rokkantak, özvegyek és árvák nagyobb számban tisztességes foglalkozáshoz juthattak. Saját költségén létesített ez a nagy szervezet könyvkereskedéseket, színházjegyirodákat, hirdetési irodákat, ház- és birtokgondnokságokat, ingatlan közvetítési irodákat és emellett még a közhatóságoknak is évenként 50.000 márkáig terjedő hozzájárulást nyújtott alkalmazott rokkantak támogatására. Nálunk is megindult egy gyönyörű mozgalom azzal a céllal, hogy a magasabb képzettségű, családtalan rokkantak oly elhelyezést találjanak, amely a családi tűzhelyet pótolva, nyújtsa a nemzet e hőseinek azt a meleget, amelyet a nemzet szeretete nekik nyújthat. A »Nemzet háza«, ahol 100 ily rokkant elhelyezése terveztetik, megvalósíthatná ezt a gondolatot is, a családot pótló melegség mellé bizonyos munkakört is nyújtva. Ez intézmény célszerűsége tekintetében megoszlanak ugyan a vélemények, de én mégis azt tartom, hogy a társadalomnak nagy áldozatkészséggel kellene felkarolnia ezt a nemes eszmét és a »Palais des Invalides« mintájára meg kellene teremtenie ezt a »Nemzet házát«, amely örök időkre hirdetője leendő a nemzet áldozatkészségének; meg kellene teremtenie úgy és oly mértékben, hogy jelentős tényezője lehessen a rokkant-ügy ezen ága rendezésének.

Röviden végezhetek a hadiözvegyek és árvák kérdésével, mint amelyek a mostani előadási sorozat keretében úgyszólván bőséges anyagot szolgáltatottak. A családfőtől megfosztott özvegyeknek és árváknak érezniük kell, hogy mérhetlen veszteségükben nincsenek elhagyatva. Nemcsak az állami ellátás révén, amely bármennyire feljavítható is, egymaga nem kárpótolhatja a veszteséget, hanem a szerető gondozás által kiegészítve, amelylyel a társa-

dalom e szerencsétleneket védelmébe veszi. A német munkásbiztosítás már az özvegyiség első pillanatában, bár csekélységgel, mégis jelentkezik a maga tagjainak özvegyeinél, hogy háláját irántuk egy csekély »Dankes- und Ehrengabe« adománynyal lerőjja, minden özvegynek és árvának törvénytörvény szerű járandóságán felül 50, illetve 30 márka azonnali segélyt nyújtva, de a német társadalom egyúttal arról is gondoskodik, hogy az özvegyek munkához jussanak, a gyermekek pedig lehető gondos nevelésben részesüljenek. Habár Németországban az összes özvegyeknek több mint 20%-a szegényügyi segéllyel tartatik fenn és legalább 50%-a a birodalom összes özvegyeinek különböző jótékonyági segélyeket élvez, mégis a hadiözvegyek munkával ellátása külön szervezetek tárgya ott. Nekünk is tehát gondoskodnunk kell mindenekelőtt, hogy az özvegyek férjeik polgári állásának megfelelő munkakörhöz jussanak. Ennek szervezése egyik legfontosabb, de nem legkönnyebb feladata a társadalomnak. Különösen a városi lakosságot és az értelmiségi osztálybeli özvegyeket illetőleg. Mert a falusi lakosnál a kérdés sokkal könnyebb, ott van a családnak esetleg háza, kis birtoka, amely az állami ellátás kapcsán megélhetését biztosítja és munkaalkalom is kínálkozik bőven. Nehezebb azonban a városi lakosság helyzete, különösen — mint említém — az értelmiségi osztály nőit illetőleg. Munkaalkalom itt kínálkozik, csak egy-kettőre mutatok reá, inkább példa gyanánt. Itt vannak a hadseregnek és honvédségnek összes fehérneműszükségletei; itt vannak a közhatóságoknak, kórházaknak, stb. hasonló beszerzései. Jelentős foglalkozást nyújtók, csak szervezni kell; a háború idején megkíséreltük, az eredmény egyenesen meglepő. Ezeket ki kell venni a nagyvállalkozás köréből és reá kell bízni oly szervezetekre, amelyek inkább altruisztikus alapon állva, hadiözvegyek ezreit foglalkoztathatják vele és emellett még magának a rokkant-ügynek is igen nagy anyagi szolgáltatást nyújthatnának. Az »Országos Magyar Házipari Szövetség« kiszámította és hajlandó volt vállalkozni is reá, hogy minden egy millió darab katonai fehérneműkészletnél a kincstárnak körülbelül 35.000 korona megtakarítást biztosíthat és emellett 100.000 koronát juttathat a rokkant-alapnak. Hogy ajánlkozása mindeddig még nem vezetett eredményre, nem ide tartozik, lényeges csak az, hogy van mód az özvegyek foglalkoztatására, csak igénybe is kell venni ezeket a módokat.

Sokkal nehezebb az árvák kérdése. Könnyű Németországnak, ahol 1500-at meghaladó árvaház több mint 70.000 helylyel állott már a háború előtt is rendelkezésre, míg Magyarországon 1913-ban mindössze 109 volt az árvaházak száma 4512 helylyel. Igaz, hogy az árvaházakban való elhelyezés csak ott kívánatos, ahol a gyermeknek szüleinél való meghagyása nem nyújt elég biztosítékot jövő neveltetését illetőleg. De mint szükséges megoldási eszközre, az árvaházakra is nagy feladat vár. A gyermeknek a család körében való meghagyása a legkívánatosabb, de a társadalomnak a gyermek-gyámok intézményének lehető széleskörű alkalmazásával, sőt talán külön nagyobb jogkörrel való felruházásával is, mert ezen a ponton dől el tulajdonképpen a jövő nemzedék biztosítása.

Sok oldalról hadiárváknak örökbefogadása propagáltatik és nem lehet kétség az iránt, hogy nemeslelkű örökbefogadók nálunk is fognak szép számmal jelentkezni, de kérdés, hogy nem fognak-e éppen úgy járni, mint legutóbb a württembergi »Landesverband für Jugendfürsorge«, amely széleskörű akciót indított e tekintetben, ahol bőven jelentkeztek is örökbefogadók, de nem akadt egyetlen özvegy sem, aki gyermekét felajánlotta volna.

Nagy szolgálatot tehetnek az árvaügynek a nagyobb ipari szervezetek ösztöndíjak alapításával, hadiárváknak ipari foglalkozásra való kiképezésére. A háború után soká nagy szükség lesz technikailag képzett szakemberekre, az ipar tehát önmagának tenne vele szolgálatot, ha e téren is nagyobb tevékenységet fejtene ki. Bármint alakuljon is azonban a hadiárvák

ügyének intézése, egyre ügyeljünk az állam és társadalom érdekében, ne-hogy azt a szomorú tapasztalatot legyünk kénytelenek szereznünk, mint amely-ről egy rokkantügyi értekezleten egy berlini törvényszéki bíró következő-képen számolt be: »Für Berlin kann ich aus meiner Amtstätigkeit fest-stellen, dass in den ersten zwei oder drei Monaten des Krieges ein er-hebliches Herabgehen der jugendlichen Kriminalität stattgefunden hat, seit-dem aber ein fortgesetztes Steigen festzustellen ist, das in letzter Zeit geradezu erschreckend ist.«

E tapasztalatot ez a bíró még azzal is kiegészítette, hogy Berlinben 573 ifjúkori bűnösnel, azoknak családi állapotát nyomozva, kitűnt, hogy 376 eset 90%-ánál az ifjúkori bűnös nem birt már anyával, tehát elhagyatott volt és csak 10%-a volt olyan, aki dacára az anyai nevelésnek, a bűn ös-vényére tévedt.

A legnehezebb feladat, amely elé a háború a társadalmat állítja, ez a rokkant-ügy, a hadi özvegyek és árvák ügye. A társadalom minden réte-gének ki kell vennie ebből a maga részét, de bármily nagy tevékenységet fejtsünk is ki benne, többé-kevésbé meddő lesz munkánk, vagy csak fél munkát végzünk, ha alkalmi jótékonyági alapon fogunk hozzá. Apró esz-közök, alkalmi gyűjtések, különböző módjai az alkalmi adakozásoknak és hasonlók hozhatnak apró eredményeket, de igazán komoly munkát, komoly eredményt nem érhetünk el velük. Állandó intézményekre van szükség, szerves kapcsolatban egymással, egységesen vezetve egy központból, anél-kül, hogy az egyes intézményeknek önállósága azért túlságosan korlátoz-tatnék. Intézményeket kell teremtenünk, mint a porosz »Invalidendank«, a szászországi »Heimatdank«, a németbirodalmi »Frauendank«, stb., a társa-dalom különböző rétegeit külön-külön a maga módja szerint kell megszer-veznünk. a falut külön és a városokat ismét külön, hogy tényleg nagy ered-ményt érthessünk el. Az iskolás gyermekektől kezdve az öregekig, mind-nyájunknak szolgálatába kell állanunk az ügynek és ha Németország az iskolai takarékpénztáraknak igénybevételével 11 millió iskolás gyermek mellett csak ezen a címen évenként legalább kétszer annyi millió márka bevételre számít az árvák javára, egy-egy emléklapot a császár, a császárné nagy hadvezérek arcképét egy-egy jelmonddal nyújtva a gyűjtő gyermek munkásságának ellenértékéül, úgy nálunk is mód kínálkozik arra, közel 2¹/₂ millió iskolás gyermekünk mellett, ennek a módnak is rendszeres igénybevételével. A gyermek az iskolában kioktatva a gyűjtés célja iránt, lelkében fogékonysággal neveltetik a jövő nagy feladatának megértésére. A »Magyar nők koronaalapja«, amelyet a hadsegélyező-hivatal megindított, »A Nemzet Háza«, különböző, már létező és alakulandó egyesületek, mind-megannyi eszközei lehetnek a nagy célnak, de sikert csak úgy fognak el-érhetni, ha az egész egységesen, rendszeresen vezettetik. Az a jelenség, amely nálunk is mutatkozik a hadi jótékonyág terén, a túlságos szét-tagoltság, a mindennemű alkalmak felhasználása, apróbb-nagyobb gyűjtések rendezése, Németországban is mutatkozott, de a nagy cél érdekében a németbirodalmi kormány erélyes kézzel gátat vetett ennek a rendszertelen-ségnek, kezébe véve az egész ügyet.

Ismét eredetiben idézem a birodalmi kancellár idevágó jelentésének egy részét, amelyet a birodalmi ülésnek ez év augusztus havában előter-jesztett:

»Die Aufgabe der sozialen Fürsorge für die Kriegsbeschädigten und Kriegshinterbliebenen, wie der sonst der Hilfe bedürftigen Kriegsteilneh-mer ist so gross und umfassend, dass ein planmässiges Einteilen und Zu-sammenfassen, sowie ein wirtschaftliches Haushalten der verfügbaren Kräfte und Mittel unbedingt erforderlich erscheint. Auf diesem Gebiete hat indes-sen durch Vereinsgründungen und Sammlungen von den verschiedensten Seiten mehr und mehr eine Zersplitterung der Kräfte und Mittel um sich

gegriffen, die eine planmässige Arbeit ernstlich zu stören droht. Es kommt hinzu, dass durch das unübersichtliche Nebeneinander und Durcheinander der Bestrebungen auf dem Gebiete der Kriegsfürsorge der missbrauchlichen Ausnutzung der Opferfreudigkeit der Bevölkerung Vorschub geleistet wird, die ihr Geld aus Anteilnahme und als Dank für die heldenhaften Vaterlandsverteidiger hingibt, während das Erträgnis der Veranstaltungen in der Hauptsache dem Erwerbe des Unternehmers und seiner Gehilfen dient und nur in verschwindendem Masse dem wohlthätigen Zwecke zugute kommt.«

Mintha feltalálták volna már a távolsági fényképezést és Berlinből a magyar viszonyokat fényképezték volna le!

Biesalski tanár, a német rokkantügy kiváló apostola, aggodalommal mutat rá, hogy egy német gyár már ezernyi és ezernyi kintornát készít rokkantak számára, egy másik gyáros pedig már milliónyi hazafias képes ábrázolást gyárt, hogy azokat hadirokkantakkal terjessze. A társadalom remélhetőleg nem engedi erre kerülni. És aki csak egyszer látta, hogy mit jelent egy orosz invázió, aki látta, miként jó magam is, azokat a szerencsétlen menekülőket, akik ezrével és ezrével koldusbotra juttatva, kénytelenek voltak a vad hordák pusztításai elől menekülni; aki szemtanuja volt annak a nyomornak, amely ennek nyomában járt: az soha ettől a benyomástól szabadulni nem fog, az egész lelkében fogja átérezni azt a hálát, amelylyel azoknak tartozik, akik az ellenséget feltartóztatva, maga és családja életét és kisebb-nagyobb vagyonát önélete feláldozásával megmentette. Kelet-Poroszországban egy oly nagy területen, mint Pest vármegyének fele, az orosz invázió 2000 polgári egyén életébe került; 10.700 egyént hurcoltak magukkal az oroszok, ennek több mint fele nő és gyermek; 24 város, 600 falu és 250 birtok porrá égve, 33.000 épület lerombolva, 100.000-nél több lakás kirabolva, az orosz invázió közvetlen hatása. Földönfutóvá téve családok ezrei és ezrei a mi felvidékünkön is, ez az orosz betörés eredménye nálunk.

Annak a nemescélú mozgalomnak, amely a sárosmegyei elpusztított falvak újraépítését célozza, egyik eszméje az a kiállítás, melyet a képzőművészeti múzeumban rendeztek. Soha még közvetlenségében meghatóbb hirdetést nem láttam, mint azt a plakátot, amely e kiállítást szolgálja. A lángtengerben úszó falu előtt, a mindenétől megfosztott nő, amint haját tépve jajveszékel, ez az a kép, amelynek előttünk kell állania mindig, ha a veszedelemre gondolunk, amelytől az ország megszabadult. Ezt a képet magunk előtt tartva, ehhez kell mérnünk áldozatkészségünket és ha ezt magunk előtt tartjuk, nem kétlem, hogy társadalmunk megteendi kötelességét hadirokkantjaink, özvegyeink és árváink érdekében.

A krónikásnak, aki hivatva leendő ennek a háborúnak történetét megírni, hálás tere fog jutni a magyar társadalom tevékenységének megörökítésében, mert a társadalom és különösen asszonyaink ebben a háborúban megtalálták magukat. A krónikás feladata a háborús tevékenységnek ismeretével azonban nem nyer még befejezést, a háború utáni, még nagyobb állandó tevékenységet is meg kell örökítenie. Vajha úgy teljesítenők ezt a feladatunkat is, hogy a krónikás majdan ezzel az öt szóval fejezhetné be a nemzeti munkát méltató ezt a krónikáját:

»Leborulok a nemzet nagysága előtt.«

A gyakorlati szociálpolitika híveit arra kérjük, hogy a Munkásügyi Szemlének új olvasókat szerezni s e folyóiratot előfizetésre ajánlani sziveskedjenek.

Mutatványszámokkal szivesen szolgálunk.

SZEMLE.
MUNKÁSBIZTOSÍTÁS.**A betegségek megelőzésének feladatai.**

Már a háború kezdete óta különböző oldalról rámutatnak arra az óriási megterhelésre, amely a békekötés után a betegsegélyző pénztárakra hárul. Kétségtelen, hogy a jövő nagy feladatok elé állítja a pénztárakat, bár most még azokat a fáradalmakat és nélkülözéseket, amelyeknek a csapatok ki vannak téve, vagy pedig a lelki rázkódtatások hatását, kellőleg értékelni nem is tudjuk. A fenyegető nagy veszélyek oka azonban nemcsak a harcterről hazatérő harcosokban vagy a rokkantakban keresendő, hanem épp oly mértékben attól kell félni, hogy a munkásság jelenlegi szociális helyzete alkalmas talaj súlyos krónikus betegségek keletkezésére, illetőleg azok gyógykezelésének megnehezítésére. Ággasztók a jelenlegi nehéz táplálkozási viszonyok, ehhez még aztán a háború után lakáshiány is fog járulni.

A betegsegélyző pénztárak munkaképtelen tagjai közül sok ezer tüdőbajban és vérszegénységben szenved; még sokkal nagyobb ugyanezen betegségekben szenvedő azon tagok száma, akik munkába járnak. Mindezen betegek leghatékonyabb orvossága a jó és helyes táplálkozás. De hogy állunk ma az étkezéssel? A hús oly drága, hogy a proletár és polgári háztartások alig szerezhetik be és pedig annál kevésbé, mert a zsír és vaj még drágább és a főzelékekkel, valamint a gyümölcsöccsel is nagyon takarékosan kell bánni. Egy tojás ára jelenleg 14—16 f., egy liter tejé 40—44 f., az pedig közismert tény, hogy a kenyér rosszabb minőségű és drágább, mint azelőtt és hogy a burgonya piaci ára oly magas, amilyennek egy év előtt el sem mertük volna képzelni. Ha tekintetbe is vesszük, hogy a munkabérek emelkedtek, ez a többlet még nem elegendő a háztartás ama kiadási többletének fedezésére, amely elegendő volna a korábban megszőkített mennyiségű és minőségű élelmi cikkek beszerzésére. Ennek a következőképpen csak az lehet, hogy vagy rosszabb minőségű vagy kevesebb árút veszünk, vagy pedig mindkét irányban korlátozzuk igényeinket. Emiatt szenved a beteg és egészséges ember és mindkét irányban éppen nem lekicsinyelendő veszélyek fenyegetnek. Kiváló szakemberek rámutattak arra, hogy ha az élelmiszeruzsora üzelmait nem fogják megakadályozni, akkor a tüdővész leküzdhetetlen lesz, ezt a népjárványt egyenesen tenyésztik és a harctéri emberanyagvesztéseken kívül, sajnos, a közel jövőben úgy az emberélet, mint a néperő tekintetében még óriási veszteségek fognak bennünket érni. Ezért videant consules.

Hatóságainknak az élelmiszeruzsora elleni intézkedésein kívül szükséges a tüdővész, e népbetegség, ellen a küzdelmet az eddigieknél hatékonyabban felvenni.

Az 1899-iki berlini tüdővész elleni nemzetközi kongresszus után a betegsegélyző pénztárak arra törekedtek, hogy e rettenetes vészről tájékoztassák tagjaikat. Számos ismeretterjesztő előadást rendeztek, népszerű nyomtatványokat osztottak szét és ezáltal oly megelőző intézkedést tettek, amely jelen esetben, ahol a legfőbb a veszélyes ellenség helyes és idejében való felismerése, óriási fontosságú volt.

Talán a halandóság csökkenése és a szokás hatalma folytán az utóbbi években a tüdővész leküzdése iránti érdeklődés megcsappant. Az irtózatos háború oly viszonyok elé állított, amelyek kötelezőleg arra kényszerítenek, hogy már most foganatosítsunk minél nagyobb mértékben meg-

előző intézkedéseket és egyetlen egy eszközt se hagyjunk kihasználatlanul, amikor tagjainkat a tuberkulózis természetéről és leküzdéséről kell felvilágosítanunk.

De még más, ezeknél nagyobb feladat vár a betegsegélyző pénztárakra. Sok nő, kiknek férje a harctéren van, eddigi lakását gazdasági okokból kisebb lakással cserélte fel. Akik tudják, hogy a proletárság lakása — különösen a városokban — különben is mily szűk, azonnal felismeri a veszélyt, amely a szűkebb lakás, különösen az alvásra szánt kisebb helyiségek kiválasztásából keletkezik. A beteglátogatóknak gondosan szemügyre kellene venni azt a helyiséget, ahol a beteg el van helyezve, és haladéktalanul bejelenteni a pénztárnál minden egyes esetet, amikor tüdővész vagy más ragályos beteget más egyénnel egy és ugyanazon hálólhelyiségben vagy ágyban találunk. A betegségnek ebben az esetben különösen fenforgó rendkívüli ragályosságánál fogva a pénztár valamely gondozó útján köteles volna arról gondoskodni, hogy a beteg teljesen el legyen különítve és a lakás kellőleg fertőtlenítették. Minden céltalan takarékoság rettenetesen megbosszúlja magát. A gondozók elvitázhatatlanul áldásos működése a pénztárak érdekeit is hathatósan támogatja és a gondozók intézményének szélesebb körű kiépítése még nagyobb anyagi áldozatok árán is rendkívül kívánatos.

A tüdővész óriási áldozatokat kíván a pénztáraktól, de ezt a betegséget — sokkal inkább mint egy másikat — a megelőzéssel le lehet küzdeni. Rendkívül megkárosítanak a reánk bizottak érdekeit, ha ezen fenyegető veszély ellen az összes rendelkezésünkre álló eszközöket fel nem használják. Ha tagjainkat idejekorán megvédjük, akkor egyszersmind előmozdítjuk népünk egészségét.

A kerületi pénztárak 1915 évi közgyűlése és 1917. évi költségelőirányzata. Az Állami Hivatal körrendeletet intézett valamennyi kerületi munkásbiztosító-, vállalati- és magánegyesületi betegsegélyző pénztárhoz. Körrendeletben utasítja a Hivatal a pénztárakat, hogy a közgyűlés összehívását a Hivatal további rendelkezéséig az 1916. évben is mellőzzék. Utasította a pénztárakat a Hivatal arra, hogy 1915. évi zárószámadataikat március 15-ig föltétlen terjesszék föl a Hivatalhoz. Az 1917. évi költségelőirányzatra vonatkozólag a Hivatal oly irányítást adott a kerületi pénztáraknak, hogy az ez évre szóló költségelőirányzatot ne készítsék el és azt ne mellékeljék az 1915. évről fölterjesztendő zárószámadásokhoz, minthogy a háború folytán az 1917. év biztosítási viszonyai előre nem láthatók és a pénztárak nem készíthetnek oly költségelőirányzatot, amely a jövő évi gazdálkodás alapjául megnyugvással elfogadható volna.

Ipari munkába lépett rokkant katonák biztosítási kötelezettsége. A kereskedelemügyi miniszter 85.764/915. számú határozatával kimondotta, hogy azok a katonák, akik jelenleg nem-alkalmasnak minősítették és ideiglenes ellátásban részesítettnek, ha mint alkalmazottak iparüzletben alkalmazásba lépnek, a rendes ipari alkalmazottakkal egyenlő tekintet alá esnek és így az 1907. évi XIX. t.-c. rendelkezéseinek megfelelőleg állapítandó meg biztosítási kötelezettségük.

Üzemekben foglalkoztatott katonák balesetbiztosítási kötelezettsége. Az Országos Pénztár igazgatósága február 11-én tartott ülésében kimondotta, hogy a balesetbiztosításra kötelezett üzemekben foglalkoztatott katonák balesetbiztosítási kötelezettség alá esnek. E határozat szerint katonai munkások munkabére a rendes évi munkabérekimutatásba befoglalandók.

Nem kincstári postamesterek alkalmazottainak biztosítási kötelezettsége. A magyar királyi belügyminiszter február hó 13-án 154.869/1915. sz. alatt körrendeletet intézett valamennyi törvényhatóság első tisztviselőjéhez, amely körrendeletben közli, hogy a nem kincstári postai alkalmazottak biztosításának kérdése rendezés alatt áll. Felhívja a belügyminiszter a törvényhatóság első

tisztviselőjét, hogy az alárendelt közigazgatási hatóságokat utasítsa, miszerint a szóbanlevő biztosítási kérdés rendezéséig a biztosítási járulékok végrehajtás útján való behajtása iránti eljárást függeszték fel.

A munkásbiztosítási törvény rendelkezéseinek kiterjesztése Szerbia meghódított területére. A Munkásügyi Szemle múlt évi 23—24. számában közöltük, hogy az Országos Pénztár elnöksége felterjesztést intézett a kereskedelemügyi miniszterhez az 1907 : XIX. t.-c. hatályának Szerbia meghódított területeire való kiterjesztése érdekében. A felterjesztésben az Országos Pénztár javasolta, hogy a részletkérdések tisztázása céljából az Állami Hivatal és a Pénztár kiküldötteinek bevonásával ankét hívassék egybe. A napilapokban néhány nappal ezelőtt az a hír jelent meg, hogy intézkedés történt a Belgrádban fölállítandó kerületi pénztár létesítése tárgyában s a részletkérdések megbeszélésére a délvidéki pénztárak megbízottai meghívást nyertek. Értesülésünk szerint ily meghívás nem történt és a munkásbiztosítási törvénynek Szerbia meghódított területére való kiterjesztéséről sem az Országos Pénztár, sem pedig az Állami Hivatal értesítést nem kapott.

Hadbavonult pénztári tisztviselők illetményei. A budapesti kir. törvényszék legutóbb egy konkrét eset kapcsán állást foglalt abban a kérdésben, hogy a hadbavonult pénztári alkalmazottaknak háború esetére illetményeik egészükben korlátlan ideig folyósítandók-e.

A budapesti kerületi pénztár a perben előterjesztette, hogy az illetmény-szabályzat 16. §-a nem akart a háború esetére szóló intézkedést tenni, mert: *a)* csupán a mozgósítás esetére szabályozza az illetmény folyósítását; *b)* csak azokról szól, akik »rendes hadkötelezettségüknek már előzőleg eleget tettek,« azokról a hadbavonultakról pedig, akik előzőleg katonai szolgálatot nem teljesítettek, nem intézkedik, holott ezekről is kellett volna gondoskodásnak történnie; ha az illetmény-szabályzat 16. §-ának az lett volna az intenciója, hogy a háború esetére intézkedjék; *c)* az illetmény-szabályzatot az annexiós krízis idején alkották, ennek 16. §-a tehát csupán az ideiglenes mozgósítás állapotát tartotta szem előtt, nem kívánt azonban intézkedést tenni, egy hosszú háború esetére is. Rámutatott a pénztár végül arra is, hogy a hadbavonult pénztári alkalmazottak családjai háború esetére kedvezőbb helyzetbe jutnak, mint a háború előtt voltak, ez pedig méltánytalan.

A törvényszék nem fogadta el a pénztár érveit. Megállapítása szerint az illetmény-szabályzat megalkotásától kezdve kötelező a pénztárra és azon alkalmazottaira, akik az illetmény-szabályzatot kifejezetten vagy hallgatólagosan (szolgálatba lépéssel vagy szolgálatban maradással) elfogadták. Az illetmény-szabályzat 16. §-át a háború egész tartamára vonatkoztatta. Végül a hadisegély beszámítását sem állapította meg jogosnak, mert a családtagoknak hadisegély iránt tanúsított igénye és az illetmény követelés egymástól független jogcímeken alapulnak, amiért is az egyiknek érvényesítése a másakra semmiféle befolyással nem lehet.

A hadbavonult pénztári alkalmazottak illetményei tárgyában az Országos Pénztár elnöksége körrendeletet intézett a kerületi pénztárakhoz, amelyben felhívja a pénztárakat, hogy a hadbavonult tisztviselők illetményeinek kiutalása tekintetében úgy az elmúlt időre, mint a jövőre vonatkozólag is a jogerős illetmény-szabályzat rendelkezései alapján járjanak el. Figyelmezteti a kiadott körrendeletben az Országos Pénztár a helyi szerveket arra, hogy a hadbavonult tisztviselők illetmény-szabályzatszerű igényeinek kielégítése a tagok törvényes és zavartalan segélyszolgáltatását nem akadályozhatja.

Beszerzési előlegek visszafizetése. Az országos pénztári alkalmazottak a háború folyamán a nagy drágaságra való hivatkozással azzal a kérelemmel fordultak az igazgatóságokhoz, hogy a fölvetett előlegek visszafizetése a háború tartama alatt szüneteltessék. Az Országos Pénztár helyt is adott a tisztviselők kérelmének, s az előlegelevonást függőben tartotta. Hasonló határozatot hozott több kerületi pénztár is, amely pénztárak a háború tartama alatt az alkalmazot-

taknak beszerzési előlegeket engedélyeztek. Az Állami Hivatal arra való hivatkozással, hogy az Országos Pénztár tisztviselői 20%-os rendkívüli segélyben részesülnek, fölhívta az Országos Pénztárt, hogy a tisztviselők részére adott előleget a tisztviselők illetményéből vonja le.

Meghódított területen foglalkoztatott alkalmazottak biztosítási kötelezettsége. Egyik bérszántó-munkákkal foglalkozó budapesti cég bejelentette az Országos Pénztárnak, hogy Oroszlengyelország és Szerbia meghódított területein bérszántási munkálatokat végeztet. Felvilágosítást kér a foglalkoztatott alkalmazottak biztosítási kötelezettsége tárgyában. Az Országos Pénztár elnöksége kimondotta, hogy a balesetbiztosítási kötelezettség kiterjed az üzemben foglalkoztatott valamennyi alkalmazottra, az ellenséges területen felvett s ez idő szerint velünk ellenséges viszonyban levő államok polgárainak kivételével. Kimondta az Országos Pénztár elnöksége azt is, hogy a betegség esetére való biztosítási kötelezettség kérdésének eldöntését a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár hatáskörébe utalja.

Betegség esetére biztosítási kötelezettség alá esnek-e hazai cégnek a megszállott területen dolgozó munkásai? A kölni biztosítási és felsőbb biztosítási hivatal foglalkozott e kérdéssel. Egy kölni cég a namuri erődítményi munkálatoknál vállalt munkát, amit németországi munkásokkal végeztet. A biztosítási hivatal kimondotta a biztosítási kötelezettséget és pedig azon az alapon, hogy a namuri vállalkozás nem tekinthető önálló üzemnek, hanem kisugárzása a hazai főtelepnek. A munkások tehát úgy tekintendők, mintha belföldön volnának alkalmazásban. E felfogás mellett szól az, hogy a mostani rendkívüli viszonyok mellett a megszállott belga területen önálló vállalkozásról nem is lehet szó; a munkálatok a hadvezetőség megbízásából készülnek s céljuk a német birodalom védelme. De figyelembe kellett venni a megszállott területen dolgozó német munkások nagy számát, akik a rendkívüli viszonyok között különösen rá vannak utalva a szociális biztosítás jótéteményeire s ezért is kiterjesztőleg kellett a kérdés elbírálásánál a törvényt magyarázni.

A felsőbb biztosítási hivatal nem fogadta el az első fokon eljáró hatóság okfejtését. A biztosítási hivatal gyakorlati szempontjai törvényes alap hiányában nem szolgálhatnak a biztosítási kötelezettség kiterjesztésének alapjául. A birodalmi biztosítási hivatal is oly értelmű véleményt adott ebben a kérdésben, hogy még az esetben is, ha a baleset- és rokkantbiztosításnak a külföldi telepekre vonatkozó rendelkezéseit a betegségi biztosításra is alkalmazzák, akkor sem lehetne a betegség esetére való biztosítási kötelezettséget kimondani, mert a szóban forgó vállalkozás idő és hely tekintetében annyira terjedelmes, hogy nem minősíthető a belföldi üzem kisugárzásának.

Az érdekelt munkaadók e határozat után a düsseldorfi pénztár namuri kirendeltségénél szerződésileg biztosították munkásaikat.

A hadbavonultak betegség esetére való biztosítására vonatkozóan a bajor belügyminisztérium a biztosítási hivatalok útján felhívta a betegsegélyző pénztárak figyelmét a birodalmi biztosítási hivatal 2.071. és 1.992. számú elvi jelentőségű határozataira. Az előbbi határozat szerint azoknak hadbavonultaknak, akik 3 héten belül a biztosításra kötelezett foglalkozásból való kilépésük után a német birodalom területén megsebesülnek, vagy megbetegsznek, igényük van a betegsegélyző pénztáraknak a R. V. O. 214. §-a szerinti rendes szolgáltatásaira, nevezetesen táppénzre és temetkezési segélyre. Az utóbbi határozat szerint a biztosításra kötelezett foglalkozásból kilépett hadbavonult biztosítása a R. V. O. 313. §-ánál fogva tovább folytatható és pedig harmadik személyek járulékfizetése útján is. Ki van mondva továbbá e határozatokban, hogy amennyiben temetkezési költségek nem merültek fel, mert az elhalt katonai temetésben részesült, az egész temetkezési segély a hozzátartozókat illeti meg.

A háború idejére vállalt, nem önálló foglalkozás biztosításra kötelez-e? A magánalkalmazottak birodalmi biztosító intézetének Berlin-Wilhelmsdorfbán székelő igazgatósága azokat az egyéneket, akik a háború kitörése előtt a magánalkalmazottakról szóló biztosítási törvény értelmében biztosításra kötelezett foglalkozást nem űztek s a háború után sem szándékoznak űzni, vagyis akiknél kizárólag a háború tartamára való alkalmaztatásról van szó, nem tekinti biztosításra kötelezetteknek.

A birodalmi gyermekágyi segély nem jár arra az időre, amíg a hadbavonult kereső-foglalkozást üz. Konkrét esetből kifolyólag ily értelemben döntött a német belügyi hivatal. Az indokolásban kimondja, hogy az 1914. december 3-iki hirdetmény kibocsátásánál a szövetségtanács abból indult ki, hogy csak olyan gyermekágyas nőknek legyen igényük a birodalmi gyermekágyi segélyre, akiknek korábban hadbavonult férje nem lett újra keresetképes és ennél fogva nincs abban a helyzetben, hogy lebetegedés esetén maga gondoskodik a feleségéről és a gyermekéről. Ha a férj keresetképessége a segélyezési időben következik be, a segélynyújtás tekintetében időbeli megosztásnak van helye, éppúgy, mint az esetben, ha a férj csak a felesége lebetegedése után lép hadi szolgálatba.

A »Reichsversicherungsanstalt für Angestellte« a háborúban megsebesültekért. Az alkalmazott-biztosítás központi igazgatósága legutóbb elhatározta, hogy a háborúban történt megsebesülés folytán szükségessé váló új foglalkozás megtanulását gyógyeljárásnak tekinti és ennek költségeit viseli, amennyiben ezen terhek nem egy más intézmény által viseltetnek. A rokkantbiztosító intézetekkel megfelelő megállapodásokat fog létesíteni. A foglalkozás megtanulása a rokkantgondoskodás céljára létesített közintézmények útján eszközlendő. A költségek viseltetnek még az esetben is, ha az illető új foglalkozásában nem részese az alkalmazott-biztosításnak. Ezen elhatározásnak megfelelően megtéríti az intézet az útiköltséget, a tanítás és taneszközök költségeit és az ellátást napi 6 M erejéig. Ha az illetőnek eltartásra szoruló hozzátartozói vannak, ezek a megállapított támogatást kapják.

Betegsegélyző-járulékoknak postatakarékpénztár útján való befizetése. A porosz kereskedelemügyi miniszter még egy 1914. évi rendeletében felhívta a betegsegélyző pénztárakat, hogy tegyenek olyan intézkedéseket, amelyeknek alapján a munkaadók a járulékokat a postatakarékpénztár, vagy pedig bankátutalások útján fizessék be. A berlini Allgemeine Ortskrankenkasse most erre a rendeletre való hivatkozással, de főleg a pénztár tisztviselői létszámának a háború okozta nagy csökkenése miatt megszüntette a pénzbeszedői rendszert. Január elseje óta a pénztár nem küld többé pénzbeszedőt a munkaadókhoz, hanem havonta kiküldi a járulékok jegyzékét egy postai befizető-lappal. A postadíjakat a jegyzékek kiküldéséért, valamint az átutalási díjakat a munkaadóknak felszámítja. A járulékok a jegyzék vételétől számított egy hét alatt fizetendők, különben végrehajthatnak. Tudvalevő, hogy a járulékoknak postatakarékpénztár útján való befizetése a magyarországi pénztáraknál már évtized óta meghonosult.

Rokkant- és aggkori biztosítás Svájcban. A svájci Glarus kanton kormánytanácsa javaslatot készített a kötelező aggkori és rokkantbiztosításról. A javaslat szerint a biztosítás a kanton minden 18—50 év közötti lakosára kötelező. A várakozási idő 5 esztendő. A rokkantjáradék férfiak részére 150—300 fr., nők részére 150—200 fr. Az aggkori járadék fizetése a 65. életév betöltése után kezdődik 180 fr. évi járadékkal s a 70. életévig 300 frankra emelkedik. Biztosítási járulék fejében a biztosított évenként 6 frankot, a községek minden lakos után 1 frankot, a kanton pedig átalányban 175.000 frankot fizetnek évenként. A biztosító intézet szervezetét a közigazgatási hatóságok keretében állítják fel.

Pénztári tagok kijelentése telefonon történhetik-e? E kérdésre Breslau város biztosítási hivatala legutóbbi határozatában nemmel felelt és pedig hivatkozással a birodalmi biztosítási hivatal 2098/1915. számú elvi határozatára. E határozat szerint ugyanis a járulékok fizetési kötelezettsége akkor szűnik meg, amidőn a pénztár az alkalmaztatási viszony megszüntetéséről olyképp nyert értesítést, hogy a változást könyveiben és egyéb feljegyzéseiben előjegyezheti. Ez telefonértesítés alapján nem lehetséges, mert hiszen a telefonértesítés könnyen félreérthető.

A németországi rokkantbiztosító intézetek bevételei a háború alatt. A háború első esztendejében, 1914. évi júliusától 1915. évi júliusáig, az összes rokkantbiztosító intézetek bevételei 59 millió márkával csökkentek. Az összes bevétel 207 millió márka volt, míg az előző egyéves időszakban 266 millió márka volt a bevétel.

SZOCIÁLIS EGÉSZSÉGÜGY.

A tuberkulózis a cipészek között. Az Angliában nem régen létesült orvosi vizsgáló-bizottság a tuberkulózisnak az egyes foglalkozásokkal való viszonyának megállapítása végett speciális bizottságot küldött ki. Elsősorban a csizma- és cipőipar jött figyelembe. A kutatások eredménye szerint a tuberkulózis a csizma- és a cipőiparosok között rendkívül pusztít. A speciális bizottság jelentéseiben különösen a gyárak higiénikus berendezéseivel foglalkozik és ezeket általában kielégítőknak találja. Rosszalja a gyári helyiségeknek a munkaidő alatti söprését anélkül, hogy a por csökkentéséről kellőleg gondoskodnának, rosszalják a nem kielégítő világítást, az ablakok poros voltát, a dobozok felhalmozását, amelyek csak a levegő keringését gátolják. A szellőztetési készülékeket kielégítőnek találja a bizottság és a műhelyekben levő rossz levegőt annak tulajdonítja, hogy az ülő munkás, nem szeretve a levegőáramlatot, a szellőző készülékeket teljesen elzárja.

A vizsgálat a következőket eredményezte:

1. A tuberkulózis aránylag legnagyobb mértékben a csizma- és cipőipar munkásai között van elterjedve. 2. A munkás ülő foglalkozásánál és munkaközbeni helyzeténél fogva a ragályra rendkívül hajlamos. 3. A fertőzés veszélyét emeli a ragályt terjesztő munkások száma és támogatja a világítás hiányossága, az inficiált por felhalmozása és a műhelyek rossz szellőzése.

A jelentés szükségesnek tartja a jobb világítást és szellőzést, a padlózat tisztántartását, pihenő- és sétáló-szünetek elrendelését. A szellőztetésre vonatkozólag szintén javaslatot tesznek.

A szanatóriumokra vonatkozólag sajnálattal konstatálja a jelentés, hogy a betegek felvételre csak későn jelentkeznek és felgyógyulásuk előtt térnek vissza a munkához. Javasolja, hogy a szanatóriumokkal kapcsolatban létesítsenek csizma- és cipőgyártási műhelyeket. Ezekben a műhelyekben a munkás a nap néhány órájában — amennyire fizikailag lehetséges — orvosi felügyelet alatt dolgozhatna, amíg fokozatosan visszatérhet előbbi munkahelyére — a gyárba. A szanatóriummal összeköttetésben lévő műhelyek higiénikus berendezése az anyag inficiálódását kizárná. Azonkívül igen előnyös lenne, ha a munkás mindazokat a szokásokat, amelyeket ott elsajátított, a gyárba is magával vinné és széles körben terjesztené.

Alkoholelles küzdelem a német bányáiparban. A westfáliai alkoholelles szövetség egyik régebbi ülésén a »Hilerna« bányaművek igazgatója érdekes jelentést tett egy intézkedésről, amely a bányamunkások körében folytatott alkoholelles küzdelemben igen hathatósan mutatkozott. Jelentésének különösen az ad súlyt, hogy az 120.000 bányamunkáson, tehát a ruhrvidéki bányamunkások körülbelül egyharmadán tett megfigyeléseken alapszik. A bányász földalatti munkáját mintegy 22° C melegben, nedvességtől teljesen átitatott levegőben és nagy porképződés között végzi. Ennek következtében a test nagymennyiségű izzadságot választ ki és az így elvesztett nedvet pótolni kell. A bányák vezetősége azon van, hogy erre a célra a munkásoknak olcsó, mindenekfelett pedig ártalmatlan italokat szolgáltatasson. Ebben a törekvésében segítségére van a bányafelügyelőségnek az a határozata is, amely megtiltja, hogy bárki is a munkaidő tartama alatt a bányamunkásoknak szeszesitalokat mérhesen ki.

A túlságos húsfogyasztás és a vakbélgyulladás. A háború a vakbélgyulladás keletkezésének tekintetében fennálló tanok igazságára nézve bizonyító erővel bírhat. Szakemberek elterjedt véleménye az, hogy a túlságos húsfogyasztás közvetlen okozója a betegségnek. E szerint a háború alatti csekélyebb húsfogyasztással kapcsolatban a vakbélgyulladások számának is apadnia kell. Ezt a tételt statisztikailag kellene beigazolni és ez egy kísérlet erejével is fölérne. A vakbélgyulladás keletkezése túlságos húsfogyasztás után olyképen magyarázható, hogy krónikus székrekedés és ezzel kapcsolatban vastagbélgyulladás áll be és ebből alakul ki a vakbélgyulladás. A krónikus székrekedés mint létesítő ok a vakbélgyulladás nem egy sajátosságát magyarázza meg, így pl. a betegség

csecsemőkorban csaknem egyáltalán nem lép fel, míglen tojással és hússal táplált gyermeknél gyakori. Az úgynevezett vad, kultúrátlan emberek mentek ezen betegségtől és csak a kultúra behatása, a vidékről a városba való költözés után lehet a betegség terjedését észlelni. Dr. Kuttner kifejtette, hogy a kultúrnépeknél éppen a helytelen életmód fokozza a megbetegedések számát. A nyugati népek több húst és halat fogyasztanak, mint a keletiek, a városban lakók többet, mint a falusiak. Franciaország azon részeiben, ahol a vegetáriánizmus elvei nagy mértékben hódítottak, kevés a vakbélgyulladás eset, többnyire a bevándorolt húsevők betegednek meg. Angliában, az Egyesült-Államokban, Hamburgban, vagyis oly helyeken, ahol a húsfogyasztás óriási, található elsősorban a vakbélgyulladás eseteinek számának nagy emelkedése. Többnyire a tehetősebb osztályhoz tartozók betegednek meg, mert ezek több húst fogyasztanak, mint a szegény emberek. Több katona betegedett meg, mint hasonló korosztályban levő civil. Ez is csak azzal magyarázható, hogy a szegényebb néposztály fiai a katonaságnál sokkal több húst esznek, mint otthon. Ha a gyermekek vakbélgyulladás eseteiben azt vizsgálja az orvos, hogy növény- vagy húsevő-e az illető gyermek, azt a feleletet kapja, hogy húsevő.

A lőszermunkások hivatásos betegségei. Ujabban a lőszergyárakban sűrűbben észleltek olyan megbetegedéseket, amelyeket hivatásos betegségeknek lehet tekinteni. Ezeknek a megbetegedéseknek egyik oka abban keresendő, hogy a munkához nem szokott és nem gyakorlott munkásokat alkalmaznak lőszergyárakban. Oppenheim wieni tanár véleménye szerint e betegségek főleg mint marás és égetés által okozott sebek, a faggyúmirigyek megbetegedése, ótvar és körömbetegségek mutatkoznak. Mindezek arra vezethetők vissza, hogy ilyen gyárakban erősen izgató szereket használnak, amelyek közül például pikrinsav hatásaként a bőr sárgulása, duzzanatok és marás okozta daganatok képzelhetők. Ebben a szerben ugyanis a higany okozza a kártékony hatást. A lőszermunkások hivatásos megbetegedésének tekintendők bizonyos körömbetegségek is, azonfelül a tenyéren és az ujjak hajlító oldalán vágott és tépett sebek, amelyeket a srappell és granátlövegek gyújtó szerkezetének esztergályozása okoz. Égett sebek a lőpor és a gyújtóanyag robbanása folytán mutatkoznak, különösen az arcban, a kézháton, vagy a haj és a szemöldök perzseléseként. Gyakran bőrbajokat, bőrpikkelyt a faggyú és verejtékmirigyek gyulladását idézik elő a lőszergyártásnál szükséges higany és salétromsav, ezenfelül a nyálkahártya megtámadása következtében a foghús és száj daganata erős nyál kiválasztással konstatalható. A legtöbb megbetegedés a munkába való lépés után lép fel, a munkához való hozzászokás után azonban az ilyenfajta betegségek elmaradnak.

A lupus leküzdése. A »Deutsches Zentral-Komitee zur Bekämpfung der Tuberkulose« lupus-bizottsága a háborús évben is teljes buzgalommal felelt meg ama feladatának, hogy a gyógyulásra vagy javulásra reményt nyújtó betegek megfelelő gyógyintézetekben kezelés alá vétessenek. Bár az orvosok és a szakgyógyintézetek vezetőinek legnagyobb része katonai szolgálatot teljesít, a lupus-bizottság által gyógykezelésre átutalt betegek száma mégis csak jelentéktelenül csökkent az 1913. évhez képest. Határozottan állíthatjuk tehát, hogy a lupus-bizottság működését a háború nem korlátozta és nem szüntette be. A következő adatok mutatják, hogy a bizottság alakulásának évétől kezdve a kezelés alatt álló lupus esetek száma évről-évre emelkedett. A bizottság intézkedése folytán 1909-ben 10, 1911-ben 163, 1912-ben 316, 1913-ban 395, 1914-ben 337 beteget kezeltek és ezek legnagyobb része gyógyulva távozott. A bizottság által ugyanezen idő alatt előirányzott költségek 2300 márkáról 17–20.000 márkára emelkedtek. Ha meggondoljuk, hogy mily nyomoruságos a sorsa az ilyen lupusbetegnek, különösen — amint gyakori —, ha a betegség az arcán jelentkezik, mily nagy jelentőséggel bír, ha az ilyen betegeket emberhez méltó viszonyok közé hozzuk. A bizottság céljai azonban még messzebbre irányulnak. Minthogy a lupus kezdő stádiumban gyógyítható legkönnyebben, annak elérésén fáradozik, hogy a betegséget minél előbb felismerjék és kezeljék. E célra az országban elszórtan és a bizottsággal összeköttetésben 48 lupusgyógyintézet van, 1912-től kezdődőleg pedig számlálólapok felhasználásával a német birodalomban mindaddig 6000 lupusbeteg került nyilvántartásba.

A tuberkulotikusokról való gondoskodás a francia hadseregben.

Eddig a tuberkulotikus katonákat hazaküldték és elbocsátották a hadseregből. Most Homorat törvényjavaslatot terjesztett a képviselőház elé, amelyben azt ajánlotta, hogy a tuberkulotikusnak felismert katonát ne bocsássák haza, hanem valamely e célra szolgáló szanatoriumban helyezték el három hónapra és itt tanítsák meg, hogyan kell viselkednie, hogy úgy saját egészségét lehetőleg helyreállítsa, mint azokét, a kikkel otthon érintkeznek, a fertőzéstől megóvják. A parlament a javaslatot el is fogadta és egyelőre két millió frankot szavazott meg a költségekre, a katonakincstár pedig minden emberért naponta 3 frankot fizet. Ez idő szerint 23 oly intézet van, amelyben ily betegeket el lehet helyezni. A férőhely összesen 2000 betegnek elegendő és minthogy mindegyik három hónapig marad, úgy egy évben összesen 8000 beteget lehet elhelyezni. Csak gyógyítható betegeket vesznek föl és vagy egyenest a katonai hatóságok irányítják oda őket, vagy a polgári hatóságok azokat, akiket már a katonaságtól elbocsátva hazaküldöttek. Az orvosi kart az otthonmaradt polgári orvosokból és a harctérről szabadságoltakból akarják egyelőre összeállítani. (»Gyógyászat«.)

Orvosi pályázat. A berlini egyetem orvostudományi kara a következő tárgyú pályamű jutalmazására tűzte ki a Heinrich Lippert-féle pályadíjat: »Tabetikusok és paralytikusok családtagjai szifilis és az azzal összefüggésben lévő ideges zavarok tekintetében megvizsgálandók, különös tekintettel a tabetikusok és paralytikusok fertőzési időtartamára.« A pályamű német nyelven legkésőbb 1916. évi december hó 1-ig adandó be a berlini egyetem titkárságánál.

MUNKÁSVÉDELEM. MUNKAVISZONY.

A német szakszervezetek segélyezési intézményei. A szakszervezetek létszámának emelkedésével együtt haladt azok belső kiépítése is. Míg kezdetben majdnem kizárólag csak a munkaadókkal való harc eszközeivel rendelkeztek, később mindinkább szaporodtak a segélyezési intézmények is a szakszervezetek kebelében.

A legelső s legáltalánosabb a segélyezési intézmények között az *utazási segély*. A napi segély összege az egyes szervezeteknél 60 pf. és 3 márka között váltakozik, a legtöbb szervezetben napi 1 márka. A várakozási idő pedig 6—52 hét között váltakozik. Az egy évben felvehető segély összege szintén korlátozva van s pedig 30—280 napi segély összegében.

A szervezetek nagy része *betegségi segélyt* is nyújt a tagjainak, ami leginkább a törvényes betegsegély kiegészítéséül van szánva. A betegségi segély összege napi 25 pf. és 3 márka között, a segélyezés időtartama 24 és 365 nap között váltakozik.

A *munkanélküli segély* napi összege szintén különböző s 50 pf. és 3 márka között váltakozik. Leginkább 1 márka a napi segély. Ennél a segélyezési ágnál szintén megvan állapítva az egyévben felvehető maximális összeg.

Rokkantbiztosítás a szociáldemokrata alapon álló szervezetek közül csak négyenél van rendszeresítve. A legjelentékenyebb a nyomdászoké, amely az 1914. évben 444.824 márka rokkantsági segélyt fizetett ki.

Fizetnek az egyes szervezetek ezenkívül temetkezési segélyt, költözködési segélyt s egyéb esetekben, amikor a tag rászorul, rendkívüli segélyeket.

A háború rendkívüli intézkedésekre kényszerítette a szakszervezeteket is a segélyezés terén. Hogy a leginkább fenyegető munkanélküliség ellen védekezhessenek, a háború kitörése után beszüntették a sztrájksegélyeket, a megrendszabályozottak segélyezését, a költözködési segélyt s azoknak a betegségi segélyét, akik máshol biztosítva voltak. Ma már majdnem az egész vonalon visszaállították újra az előbbi alapszabályszerű állapotokat.

Jelentékeny mértékben segélyezték a háború alatt a szakszervezetek a hadbavonultak hozzátartozóit is. A bányászok szövetsége erre a célra 1 millió márkát adott ki. Összesen 11,720.000 márkát fizettek ki a »szabad« (szocialista) szervezetek 1914-ben rendkívüli segélyekre, 1913-ban csak 2,732.000 márkát fizettek ki ily címen.

Munkanélküli segélyre a »szabad« szervezetek 23,718.000, a Hirsch-Duncker-féle szervezetek 495 ezer, a keresztény szakszervezetek 877 ezer márkát fizettek ki.

Összesen kifizettek segélyezésekre a »szabad« szervezetek 48,101.811, a Hirsch-Duncker-féle szervezetek 610.166, a keresztény szakszervezetek 2,402.675 márkát. Egy-egy tagra esik a segélyezési kiadásokból a »szabad« szervezeteknél 23.44, a Hirsch-Duncker-féléknél 7.85, a keresztény szakszervezeteknél 8.00 márka.

A vasárnapi munkaszünet visszaállítása. A kereskedelemügyi miniszter a mozgósítás elrendelésekor hatályon kívül helyezte a vasárnapi munkaszünet törvényét. Mult év augusztus hó 18-án a munkaszünet felfüggesztését kimondó rendeletet a miniszter odamódosította, hogy a vasárnapi zárást részben visszaállította, egyes iparágakra pedig a zárást déli 12 órára rendelte el. Az egyes érdekeltségi körök részéről előterjesztett kérelemre a miniszter most az augusztus hó 18-iki rendeletét is hatályon kívül helyezte és az ipari és kereskedelmi árúsításra és az elárúsított cikkek házhoz szállítására nézve a háború előtti gyakorlatot visszaállította. Megengedte azonban a miniszter, hogy ez enyhe tél folytán várható jéghiányra való tekintettel június hó 1-étől szeptember hó 15-éig a napi élelmezési cikkek árúsítása, a túlnyomóan ezek árúsítására berendezett üzletekből este 6 órától az illető helyen megállapított záróráig, legkésőbb este 9 óráig végezhető legyen.

A hadifoglyok alkalmazásának új szabályozása. A hadifoglyok magánüzemekben való alkalmazásának ügyét újból szabályozták. A szabályzat szerint minden kiadott hadifogolyért 30 korona teendő le. Az óvadék bírság gyanánt elvész, ha a munkaadó erre rossz bánásmóddal és rossz elszállásolással, elégtelen és rossz élelmezéssel, vagy az egészségügyi szabályok meg nem tartásával okot szolgáltat és főként, ha a szökéseket lehetővé teszi. A hadifoglyok orvosi felügyeletének költségeit a munkaadó viseli, valamint a rendelt gyógyszer árát. A kórházi ápolási költségeket a katonai kincstár viseli.

Szolgálati bizonyítvány kiadása körül felmerülő jogvita a rendes bíróság hatáskörébe tartozik. A budapesti kir. törvényszék konkrét esetből kifolyólag kimondotta, hogy a munkaviszony megszűnésével a munkaadó részéről kiszolgáltatandó bizonyítvány kérdésében felmerült jogvita felett a bíróság dönt.

A tárgyalások megakadása a német építőiparban. A német építőipar munkaadó- és munkásszervezeteinek a képviselői február 11—12-én a birodalmi belügyi hivatalban dr. Caspar és dr. Liefert miniszteri tisztviselők elnökle alatt tanácskoztak a tarifaszerezés meghosszabbításáról. A tanácskozások nem vezettek eredményre. A munkaadóktól felajánlott bértöbbletet a munkások nem tartották elfogadhatónak, különösen azért, mert egyes helyeken már eddig is nagyobb összegű drágasági pótlékot kapnak a munkások annak ellenére, hogy a munkaadók szövetsége megtiltotta tagjainak a tarifán felüli bérek fizetését. A kérdéssel a napokban foglalkozik a munkaadók szövetségének a nagygyűlése és itt fog eldőlni, hogy felveszik-e újra a tanácskozásokat a szervezetek, avagy szerződés nélküli állapotba kerül-e majd a német építőipar.

A szakszervezeti kartellek működése a háború alatt Németországban. A »Correspondenzblatt« a szakszervezeti kartelleknek a háború első négy hónapjában való működéséből közöl statisztikai kimutatást. A szakszervezeti kartellek tudvalevőleg a munkásszövetségek egy városban működő helyi szerveinek egyesülései közös helyi teendők ellátására. A háború e helyi egyesülések működését sokkal nagyobb mértékben befolyásolta, mint a központi szövetségeket. A bevonult funkcionáriusok hiánya itt sokkal jobban érezhető, mint az egyes szövetségeknél. Az 1913. év végén fennállott 833 kartell közül az 1914. évről csak 578 tett jelentést. A háború a kartellek munkakörét is szűkítette részben, másrészt azonban új munkaterületet nyitott meg nekik. Így résztvettek a háborús segélyezési akciókban. Akciót indítottak az otthoni munkások biztosításának s a községi munkaközvetítésnek a szervezésére. A jelentésben résztvevő kartellek bevétele 1,668.336, kiadásuk azonban 1,779.185 márka volt.

Becsületszó és orvosi állás. Egy németországi kórházi orvos, aki megvált állásától, ígéretet tett egy másik orvosnak, hogy az állást megszerzi részére, ha 5000 márkát fizet neki. A megállapodás létrejött s a két orvos becsületszóval kötelezte magát titoktartásra. Az új kórházi orvos azonban nem fizette

meg a kikötött 5000 márkát s a dolog perre került. A legfelsőbb bíróság a keresetet elutasította, mert a megállapodás kizárta az ily állások betöltésénél szükséges pártatlanságot s mert a becsületszó lekötése a jelen esetben ellentétben áll az összesség erkölcsi felfogásával.

Pénztári tisztviselők köztisztségei. A müncheni helyi betegsegélyző pénztár tisztviselői közül többen München városánál tisztséget viselnek és ezek közül az egyik tisztség 1.200 márka költségmegtérítéssel jár. A pénztár igazgatóságában elhangzott az az indítvány, hogy a hivatalos munkaidőt részben igénybe vevő polgári tisztségekben élvezett javadalmazás beszámítható legyen egészben vagy részben, hogy ilyképen a pénztárak rekompenzáltassanak azért, hogy munkakerőben veszteséget szenvedtek.

A müncheni biztosítási hivatal hozott határozatában megállapította, hogy nincs alapja a szolgálati szabályzat illetően utasításának, mert ha bizonyos mértékben befolyásolja is a pénztári ügyvitelt, hogyha a tisztviselők tisztséget vállalnak, nem oly mértékű az igénybevétel, hogy újabb tisztviselők alkalmazását tenné szükségessé és így, tekintettel arra, hogy köztisztségek ellátásáról van szó, nem volna méltányos az ott élvezett költségmegtérítések beszámítása.

A törvénytelen gyermekek egyenjogusítása a törvényesekkel a szociális segélyezés terén. Az ezirányú németországi törekvésekről érdekesnek tartjuk a következőket közölni: 1914. augusztus 4-ike óta mintegy 300.000 olyan törvénytelen gyermek részesül hadiségélyben, akiknek apja a harcterre ment. Közülök 15 000 már elvesztette apját. Ezek tekintetében kormánykörökben már megállapodás jött létre, hogy a katonák hátramaradottairól szóló törvény kiegészítése révén ugyanolyan hadiárvajáradékot kapjanak, mint a törvényes gyermekek. Ezt az intézkedést a német közgyámok egyesülete egy nemrég a törvényhozáshoz intézett beadványában gyakorlati szempontból is szükségesnek tartja, mert — úgymond a beadvány — csak akkor gondoskodunk jól a törvénytelenekről, ha az ellátás terén az összes hadiárvékat egyforma elbánásban részesítjük. Bárminő megkülönböztetés a törvényesek és törvénytelenek között, még ha ugyanazon összeget is kapják, azt eredményezné, hogy az utóbbiakat környezetük, játékaik, iskolatársaik, nevelőszülei és tanítóik állandóan törvénytelen voltukra emlékeztetnék, ami a gyermekekben rájuk nézve felette káros benyomásokat keltene.

Anyák és házasságon kívül született gyermekek védelme Norvégiában. Lapunk f. évi 1. számában említett új munkásvédő-törvényekkel egyidejűleg — f. év január elsején — lépett életbe Norvégiában az a törvény, amely a terhes nőknek a községek által való segélyezéséről rendelkezik. Ez a segély nem számítatik szegénységélynek. Egy másik törvény — amely ugyan csak január elsején lépett életbe — a házasságon kívül született gyermekeknek az apa után örökösödési jogot, továbbá az apai név viselésének a jogát biztosítja.

A maximális munkanapról szóló norvégiai törvény — amelyről már írtunk — kiszakított része egy általános ipartörvény-javaslatnak, amelynek a maga egészében való megvalósítása elé akadályok gördültek. A törvény hatálya alá tartozó munkások munkaideje a napi 10. illetve a heti 54 órát nem haladhatja meg. Bányákban (földalatti munkáknál) hutákban s könyv- és hírlapnyomdáknál a 48 órás munkahét kötelező. A maximális munkaidő életbeléptetésére azonban 1920-ig enged a törvény halasztást, kivéve a nyomdákat, amelyekben a most érvényben lévő árszabály lejáratát után életbe lép a 8 órás napi munkaidő. A törvény kivételeket is enged. Olyan iparágakban, amelyek az éghajlat, vagy egyéb természeti körülmények változásaitól függenek, a munkaidő úgy is beosztható, hogy a nyári időszakban a napi munkaidő meghaladja a 10 órát. A téli időszakra azonban nem engedhető meg ez az eltolás.

A heti munkaidő legfőbb 6 napra osztható el s a rendes napi munkaidőnek a reggeli 6 és esti 9 óra közé kell esni. Oly üzemekben, amelyek két nyolcórás munkaszakban dolgoznak, a napi munkaidő reggeli 6 és éjjeli 12 óra között állapítható meg. 16 éven aluli munkásokat azonban ily üzemekben sem szabad este 9—12 óra között foglalkoztatni.

A törvény hatálya alá nem esnek a papír-, cellulose- és faanyag-gyárak, a raktározási és hajófuvarozási munkák, a nem gyárilag üzött s nem több mint egy lóerejű motorral dolgozó iparüzemek.

■■■	JOGGYAKORLAT	■■■
-----	---------------------	-----

BETEGSEGÉLYEZÉS.

Katonai szolgálat alatt szerzett betegség idejére nem jár segélyezés.

A b.-i. munkásblztosítási választott bíróság 1915. évi január hó 28. napján kelt, 1915. Bet. I. 48/3. számú ítélete.

Ítélet: A bíróság igénylőt azzal a kérelmével, hogy részére elhalt fia után 12 korona 82 fillér orvosi és gyógyszerköltség és 125 korona temetkezési segély ítéltessek meg — elutasítja.

Indokolás: Igénylő előadta, hogy fia 1915. március hó 9-ikéig teljesített tényleges szolgálatot, e napon a katonasághoz vonult be és e naptól fogva katonai szolgálati kötelezettségben állott, azonban három és fél heti katonai szolgálat után április 1-ével hirtelen megbetegedett. Megbetegedésekor pénztári orvost felhajtani nem tudott, így magánorvoshoz fordult, aki azonban kórházi ápolást és műtétet vélt szükségesnek, aminek folytán fia a cs. és kir. XVI. sz. helyőrségi kórházba szállított be, ahol másnap a halála is bekövetkezett. Igénylő orvosi és gyógyszerkiadást, valamint temetési segély kiutalását kéri.

A pénztár a kérést elutasította, arra az álláspontra helyezkedvén, hogy fia 1915. március 9-től fogva már katonai kötelékben állott, megbetegedése és elhalálása is őt ebben az állapotban érte. A felelkezés során igénylő azzal érvelt, hogy fia nem tulajdonképeni katona, hanem csak népfölkelő volt, másrészt az alkalmaztatási viszony néhai fia és a cég között még áprilisban sem szűnt meg, amennyiben a fia fizetését a cég még 1915. április hóra is kiadta és különben is fiának a népfölkelői tényleges szolgálat alól való felmentése iránt az illetékes hatóságoknál előterjesztés történt. Az eljárás során kétségtelenül kiderült, hogy igénylő fiát úgy a megbetegedés, mint az elhalálzás katonai kötelékbe tartozandóságának idején érte.

Minthogy a törvény 61. §-a értelmében a volt pénztári tagok katonai szolgálatuk ideje alatt a saját személyük után semmiféle segélyezésre számot nem tarthatnak: a pénztár határozatát a most felhitt törvényhely és az alapszabályok 47. §-a alapján jogosultnak elismerni és igénylőt alaptalan követelésével ehelyütt is elutasítani kellett.

Nem helytálló nevezetesen igénylőnek abbéli érvelése, hogy az elhalt fia jogi helyzetében a pénztári segélyezés szempontjából lényeges különbséget jelentene az a körülmény, hogy ő nem tulajdonképeni katonai szolgálatot teljesített, mert eltekintve attól, hogy a kormányhatósági jóváhagyást nyert és igénylő fiára is alkalmazást találó pénztári alapszabályok 47. §-a a népfelkelési szolgálatot is kifejezetten említi, az 1886 : XX. t.-c. 5., valamint az 1912 : XXX. t.-c. 2. és 6. §-ai értelmében a népfelkelés is a fegyveres erő kiegészítő része és a hadsereg, valamint a honvédség állományának pótlásául szolgál, tehát a véderő célok tekintetében a sorkatonasággal teljesen egyenlő megítélés alá esik, de azonkívül az 1886 : XX. t.-c. 8. §-ának kifejezett rendelkezése értelmében úgy megsebesülés vagy megbetegedés, mint elhalálzás esetén is a népfelkelés tagjai ugyanazon elbánásban részesítendők, mint magának a hadseregnek és honvédségnek tagjai, így a népfelkelési tényleges szolgálatban állókra nézve is már a kincstár részéről gondoskodás történik törvényes rendelkezésnél fogva az iránt, hogy azok mindenkor a megfelelő gyógyellátásban vagy eltemetésben részesüljenek. Ez a törvényen alapuló kincstári gondoskodás pedig már magában is kizárja az 1907 : XIX. törvénycikkben biztosított segélyek élvezését, mert hiszen a most említett törvénynek egész célja és feladata csak az volt, hogy az olyan ipari és kereskedelmi alkalmazottakról történjék gondoskodás, akik betegségük miatt keresetképtelenné váltak és ezért önmaguk megfelelő ellátásáról kellően már nem intézkedhetnek, az olyan esetben azonban, ahol az állam gondoskodása már más törvényes intézkedés révén amugy is biztosított, az 1907 : XIX. t.-c. alkalmazásának még alapja is hiányzik. Hasonlóan nem jöhetett figyelembe igénylőnek azon ellenvetése sem, hogy az alkalmaztatási viszony még a népfelkelési tényleges szolgálatba való bevonulás dacára is fennállott volna, amennyiben a munka-

adó cég elhalt fia illetményeit még április hóra is kiadta, mert eltekintve attól, hogy ezen állítás ténybeli alapja is valótlannak bizonyult és a cég közlésével határozott cáfolatot kapott, a pénztári tagság és biztosítottság kérdése a törvény 60. §-a és a bíróság állandó gyakorlata szerint nem attól függ, vajjon az igénylő fél és a munkaadó között a szolgálati szerződéssel megállapított magánjogi viszony fennáll-e vagy sem és hogy a munkaadó a kérdéses időre is az alkalmazottat illetményekben részesíti-e vagy sem, hanem egyedül attól, vajjon az igénylő fél a biztosításra kötelezett üzemben ténylegesen és valósággal foglalkoztatva van-e, vagy sem, az pedig a jelen esetben minden kétségen kívül állott, hogy igénylő fia 1915. március hó 9-én túl a G. cégnél már nem működött, hanem népfelkelési tényleges szolgálati kötelezettségének tett eleget.

Hadbavonult tag családtagjainak segélyezése.

A b-i munkásbiztosítási választott bíróság 1916. évi február hó 11. napján kelt, 1915. Bet. III. 60/3. sz. ítélete.

Ítélet: A bíróság kötelezi a b-i kerületi munkásbiztosító pénztárt, hogy igénylő neje részére haskötőt szolgáltatson ki.

Indokolás: Igénylő, akinek férje a mozgósítás következtében a katonasághoz hadi szolgálatra vonult be, azon kéréssel fordult a pénztárhoz, hogy a pénztár részére megfelelő haskötőt szolgáltatson ki.

Igénylő férje csak a háború kitöréséig, azaz 1914. évi augusztus hó 1-ig volt betegség esetére szóló biztosításra kötelezett üzemben, ez időtől fogva azonban állandóan katonai szolgálatot teljesít. A törvény a katonai szolgálatot teljesítő pénztári tagok igényére nézve részletes szabályozást nem ad és a katonai szolgálatban állóknak a pénztárhozi viszonyát mindössze egy helyen, nevezetesen 61. §-ában említi. A fegyvergyakorlat idejére világosan fentartott tagság azt jelenti, hogy az ily tagnak az e minőségével összekötött és a törvény 50. §-ában pontosan körülrített segélyekhez való jogosultsága is fenmarad, amennyiben a törvény megszorítást nem foglal magában és miután a törvény 61. §-a úgy a jogok, mint a köteleességek tekintetében megszorításként csak a járulékfizetés alól való mentességet és a tagnak a segélyekből való kizárását jelöli meg. E rendelkezés ellenére is még mindig kérdéses lehetett, vajjon a törvény 61. §-a a háborús mozgósítás alkalmából eszközölt katonai behívásokra és a háborús katonai szolgálatra is alkalmazható-e? Ámde a bíróságnak az volt a meggyőződése, hogy a törvény 51. §-ában foglalt intézkedés mindennemű előre nem látható, bizonytalan tartamú és ideiglenes katonai szolgálatra vonatkozik és hogy a törvény 61. §-ában említett fegyvergyakorlati meghatározást a törvényhozó csak az 1912. évi XXX. t.-c., illetőleg 1912. évi XXXI. t.-c. 3. §-ában megállapított két évi állandó katonai szolgálattól való megkülönböztetésül használta és a törvény 61. §-a csakis ezen két évi rendes katonai szolgálati idejüket kitöltő pénztári tagokat kívánta a pénztár kötelekéből kizárni, míg a pénztári kötelekben meghagyni kívánta mindazokat, akik nem előre kiszámítható időpontban és nem előre tudottan évekre terjedően vonatnak el a biztosítási kötelezettség alá eső foglalkozásuk köréből. Ezt a felfogást támogatja annak megfontolása is, hogy a törvény 61. §-a a pénztári tagoknak nyújtott nyilvánvaló kedvezmény gyanánt jelentkezik, amelynek célja és értelme éppen az, hogy a rendes foglalkozásukból több-kevesebb időre váratlanul és csak ideiglenesen kiszakított pénztári tagok, akik e foglalkozásmegszakításnak éppen váratlansága és még hosszabb tartama mellett is ideiglenes jellegénél fogva hozzátartozóikat el nem láthatják, a tagság nyújtotta előnyökben továbbra is részesüljenek, míg a családfenntartó rendes keresetének nem élhet; ez a helyzet pedig még inkább fenforog akkor, ha a pénztári tag váratlanul és a közönséges fegyvergyakorlatok időtartamát meghaladó háborús katonai szolgálat miatt vonatik el rendes foglalkozásától, mert ilyen esetben a családról való gondoskodás a pénztári tagra még nehezebb és így a pénztári ellátás a hozzátartozók részére még sokkal kívánatosabb, továbbá mert fel sem tételezhető a törvényhozóról, hogy amikor a pénztári tagokat, illetőleg azok családjait még egy kisebb hátrány és nehézség elől, t. i. amelyet egy váratlan fegyvergyakorlat magában rejt, megóvni akarta, hogy akkor egy sokkal súlyosabb helyzetben a pénztári tagot, illetve hozzátartozóit minden támogatás nélkül hagyni és a legegyszerűbb gyógyellátástól is megfosztani kívánta volna.

Mérlegelte ugyan a bíróság azt a körülményt is, hogy e felfogás nem vezet-e a pénztárnak olyan mérvű megterhelésére, amelyet a törvényhozó már

szem előtt nem tartott és amelylyel szemben a pénztár teljesítőképessége szempontjából a megfelelő törvényszerű pénzügyi alapok is nem hiányzanak-e; azonban a bíróság nézete szerint még ez az aggály sem alapos, mert hiszen a családtagok segélyezésének általános, tehát a háborús viszonyok közepette is irányadó kereteit a törvény már az 50. §. 5. pontjában megszabta, amidőn a családtagok gyógykezelési idejét is mindössze 20 hét tartamában szabta meg, ez a 20 hetes korlát pedig a családtag háborús segélyeztetése esetén is megmarad és azonos a fegyvergyakorlat idején a hozzátartozóknak kiszolgáltatandó segélyezés 20 hetes tartamával, amikor pedig a pénztár e segélyeket ugyancsak tagsági járulékok bevonhatása nélkül köteles kiszolgáltatni, így tehát a pénztár kedvezőtlenebb helyzetbe és a fegyvergyakorlatok tartamára megszabottaknál súlyosabb teljesítményekre akkor sem kényszerül, ha a hadi szolgálatra bevonult pénztári tagok családtagjait a szükséghez mérten, de legfőleg 20 hétig szintén segélyben részesíti.

Mint hogy a meghallgatott orvosszakértő véleménye, de a bíróságnak más hasonló ügyekben szerzett tapasztalata szerint is az igénylőnél észlelt bántalmak leküzdésére alkalmas gyógyászati segédeszköznek éppen a haskötő látszik: a bíróság a pénztár elutasító határozatát jogosulatlannak és igénylőnek a haskötőre irányuló követelését törvényszerűnek ismerte fel, miért is a pénztárt a megfelelő haskötő kiszolgáltatására kötelezendőnek találta.

Munkaviszony férj és feleség között.

A b.-i munkásbiztosítási választott bíróság 1914. Bet. III. 96/12. sz. 1916. évi január hó 5. napján tett ítélete.

Ítélet: A bíróság igénylőt kérésével elutasítja.

Indokolás: A követelt gyermekágyi segély iránti igény a felhozottakon kívül még azért is alaptalan, mert az igénylő pénztári tagsága sem állapítható meg. Erre nézve ugyanis az igénylő is, a mai tárgyaláson tanuként kihallgatott férje is azt vallották, hogy az igénylő még 1911. őszén volt házasságkötésük előtt, leánykorában is dolgozott mostani férje üzemében heti 36 korona díjazással; amikor pedig házasságra léptek, abban egyeztek meg egymással, hogy az eddig fennállott munkaviszonyt változatlanul fentartják és a munkaadó, mint férj is fizetni fogja az eddigi bért. Fizette is előadásuk szerint változatlan összegben. Ennek a megállapodásnak magyarázatául az igénylő és férje azt adták elő, hogy S. F.-nak első házasságából 4 gyermeke volt. Ezek közül egy van házi ellátásban, viszont az igénylőnek is van édes anyja, akit férjhezmenetele előtt is segélyeznie kellett. Ezért tartották fenn az eddig fennállott munkaviszonyt és bérfizetést; az igénylő pedig béréből heti 10–20 koronával segélyezte anyját, házbér-negyed idején pedig heti 30 koronával is. A választott bíróság ezt a megokolást nem találta olyannak, amely az átlagos körülmények között és a közfelfogás szerint a férj és feleség között a házassági benső élet és érdekközösség mellett még valamely munkabér-szerződés, tehát ellentétes érdekű jogviszony fentartását megokolná és éppen ezért nem találta elfogadhatónak az igénylőnek és férjének azt az előadását, mintha a korábbi munkaviszonyt tényleg fentartották volna. Éppen az a körülmény, hogy úgy igénylőnek, mint férjének voltak és vannak olyan hozzátartozói, akik anyagi támogatásra szorulnak, nem hogy megokolná, hanem a bíróság felfogása szerint feleslegessé teszi a házastársak között az olyan megállapodást, amilyeneknek létesülése a jelen perben állítva van, mert a házastársak közszereplésük lévén, ha a közös szerzeményből egyik is, a másik is őt terhelő kötelezettségeket teljesít, ez a házastársak között a szerzett jövedelemből való részesezésben nem egyenlőtlenséget okoz, amelynek kiegyenlítése indokolt volna, hanem éppen ellenkezőleg, az egyenlőséget e részben fentartani alkalmas. Az igénylőnek és férjének a munkabérszerződés fentartására vonatkozó előadását tehát a választott bíróság hitelt érdemlőnek nem találta.

Az igénylő és S. F. saját előadásuk szerint 1911. őszén léptek házasságra. A pénztárhoz való bejelentés is ez időtájt történt. A bejelentés napi 7 korona keresmény feltüntetésével történt meg, holott az igénylő is, férje is azt adták elő, hogy a heti keresmény 36 korona, tehát napi 6 korona volt és utóbb sem változott. Ezek a tények nemcsak S. F. vallomásának bizonyító erejét fokozzák le, hanem egyenesen arra mutatnak, hogy az igénylőnek mint alkalmazottnak a pénztárhoz való bejelentése egyenesen a küszöbön álló vagy talán a már megkötött házasságra való tekintetből és a pénztár segélyezésének jogosulatlan megszerzése céljából történt meg.

BALESETBIZTOSÍTÁS.

A rendes életszokásoknak megfelelő cselekedet az üzemmel való kapcsolatot nem szünteti meg.

A németbirodalmi biztosítási hivatal 1915. évi november hó 5-én Ia. 114/15. B. szám alatt hozott ítélete.

Ítélet: A hivatal a jogorvoslatnak nem ad helyt.

Indokolás: Egy baleset esetére biztosított munkásnak a szél lefújta a sapkát a fejről és egy vasrácscsal elkerített kertbe vitte. A munkás átmászván a kerítésen, megsérült és a Berufsgenossenschaftnál járadékigényt jelentett be.

A Berufsgenossenschaft a biztosítási főhivatalnak az üzemi baleset fenforrását megállapító ítélete ellen felebbezést adott be, ezt azonban a birodalmi biztosítási hivatal elutasította. Nem fogadta el a hivatal a Berufsgenossenschaftnak abbéli érvelését, hogy felperes az üzemmel való kapcsolatot önhatalmúlag és anélkül, hogy erre szükség lett volna, megszakította. Az a mód, ahogyan felperes a szél által elvitt sapkáját visszaszerezte, nevezetesen, hogy egyszerűen átmászott az 1 $\frac{1}{4}$ méter magas kerítésen, nagyon is megfelel egy 26 éves munkás életszokásainak, aki -- munkába menvén -- időt veszített volna, ha másként cselekszik.

Zola regénye a háborúról. Mintha a történelem megismétlődni készülne: a német ágyúk megint ott dörögnek és a német csapatok ott törnek diadalmasan előre a Maasmentén, ahol a francia nemzet nagy tragédiája, az 1870–71-es háborúban lefolyt. A francia-német háborúnak csodálatosan izgalmas és oly sokban **napjainkra emlékeztető** képét idézi fel **Zolának**, a legnagyobb francia regényírónak »**Összeomlás**« című regénye, amelynek első teljes fordítása most jelent meg magyar nyelven a francia eredetinek 117-ik kiadása után. A hatalmas regény a nagy művész tökéletes fegyverzetével vezet végig bennünket a francia-német háború izgalmas tragédiáján: a hadseregek felvonulásától egész a **forradalom lángjaiban elhamvadó Páris** gigászi képéig. Ami a világtörténelem e két pillére között van: a sedani csata, a francia hadsereg züllése, Metz, a forradalom Párisban, Napoleon bukása, Bismarck és Napoleon találkozása, a háború vaslépteinek nyomában elpusztuló élet és világ: mindezt utólérhetetlen művészettel, megrázó erővel, mély erkölcsi érzéssel mutatja meg Zola. Akit a háború érdekel és izgat: olvassa el az »**Összeomlás**«-t, amely Kunfi Zsigmond művészi és magyaros fordításában a Népszava-könyvkereskedés kiadásában jelent meg. A vaskos, izlées kiállítású kötet ára 5 korona és minden könyvkereskedésben kapható.

Egyesült Budapesti Fővárosi Takarékpénztár. Az intézet 1915. évi mérlege 3,339.153 korona 67 fillér tiszta nyereséget tüntet ki. Az igazgatóság a folyó évi február hó 19-ikére egybehívott közgyűlésnek javasolta, hogy a múlt évi tiszta nyereségből alapszabályszerű levonások után részvényenként 100 korona osztalékot fizessenek és az alapszabályszerű levonások után fennmaradó 430.909 korona 39 fillérnyi nyereségmaradvány az 1916-ik üzletév javára átvitessék.

HUNGÁRIA ÁLTALÁNOS BIZTOSÍTÓ
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG

BUDAPEST, VII., Károly-körút 3. Részvénytőke: 6,000.000 korona
KARTELLEN KIVÜL köt tűz-, élet-, baleset-, betörés-, szavatosság-
jég-, üveg- és állatbiztosításokat. — TELEFON: 153-98. SZÁM

A szerkesztésért felelős: KIS ADOLF. — Főmunkatárs: Dr. SASVÁRI JÓZSEF.

A MAGYAR ORSZÁGOS KÖZPONTI TAKARÉKPÉNZTÁR XLIV. rendes közgyűlését

1916. évi március hó 18-án délután 4 órakor az intézet helyiségében (IV., Deák Ferenc-utca 7. szám, I. emelet) tartja meg.

NAPIREND:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. Zárószámadások előterjesztése a felügyelő-bizottság jelentésével.
3. Felmentvény az igazgatóság és felügyelő-bizottság részére.
4. Mérleg megállapítása, nyeresemény felosztása és kifizetése iránti határozathozatal.
5. Alapszabályok 41. §-nak módosítása.
6. Három igazgatósági tag választása.
7. Két felügyelő-bizottsági tag választása.

Azok a t. részvényesek, kik ezen közgyűlésen részt venni szándékoznak, szíveskedjenek részvényeiket az alapszabályok 37. §-a értelmében, f. évi március 15-ig, d. e. 12 óráig az intézet pénztáránál tetetni, mely alkalommal a mérleg is rendelkezésükre áll. Az igazgatóság.

Az Első Magyar Iparbank

mult évi mérlege 606.949 K 27 f tiszta nyereséggel zárult.

A LIPÓTVÁROSI TAKARÉKPÉNZTÁR R. T.

1916. március 7-én tartotta XX. rendes közgyűlését. Az Igazgatóság jelentéséből kiemeljük, hogy az intézetnél elhelyezett betét állománya az elmúlt évben több, mint 1.000.000 koronával növekedett.

A REMINGTON

Írógép Részvénytársaság

BUDAPEST, VI., ANDRÁSSY-ÚT 12. SZ.

A Kerületi Munkásbiztosító Pénztárak, és az Országos Munkásbetegsegélyező- és Balesetbiztosító Pénztár szállítója. A Kerületi, Vállalati és Magánpénztárak, nemkülönben Egyesületek és Testületek figyelmét felhívja az egyéni törzslapok, tagok és egyéb nyilvántartások kezelésére kitűnően bevált „KARTOTHEK“-rendszerére. Bővebb felvilágosításokkal szívesen szolgálunk, sőt „KARTOTHEK“-rendszerét az érdeklődőknek helyszínen vételkötelezettség nélkül bemutatja. Ugyanott kaphatók a legtar-
tósabbaknak elismert látható írású eredeti REMINGTON írógépek.

MEGHIVÁS a Pesti Magyar Kereskedelmi Bank 74-ik rendes közgyűlésére,

mely 1916. évi március hó 14-ikén, délután 6 órakor a bank üléstermében
(Budapest, V., Fürdő-utca 2. szám) fog megtartatni.

TÁRGYAK:

1. Az igazgatóság jelentése.
2. A felügyelő bizottság jelentése, a mérleg megállapítása, a nyereség felosztása iránti határozat és a fölmentés megszavazása.
3. Igazgatósági választások.
4. A felügyelő bizottság választása.

Az alapszabályok 18., 19., 20. és 21. §-ai értelmében mindazon részvényesek, kik részvényeiket 3 nappal a közgyűlés megtartása előtt az ezen meghívásban megjelölt helyek egyikén leteszik, jogosítva vannak a közgyűlésen részvenni. Azonban szavazásra csak azon részvények jogosítanak föl, melyek a közgyűlést megelőzőleg három hónapon át a bank könyveiben a letevő nevére vannak írva.

Minden részvényes meghatalmazott által is képviseltetheti magát, kinek azonban szintén szavazóképes részvényesnek kell lennie. A részvények tehát szelvényekkel együtt az alapszabályok 18. §-a értelmében **folyó évi március 10-ikéig** az alant felsorolt helyek egyikén teendők le:

Budapesten a bank értékpapír-pénztáránál,

Brassóban: a bank fiókjánál,

Debreczenben: az Alföldi Takarékpénztárnál,

Eszéken: a bank fiókjánál,

Fiumében: a bank fiókjánál,

Kassán: a Kassai Jelzalogbank r.-t.-nél,

Kolozsvárott: az Erdélyi Bank és Takarékpénztár r.-t.-nél,

Lugoson: a Kereskedelmi Bank r.-t.-nél,

Marosvásárhelyen: a Marosvásárhelyi Bank és Takarékpénztár r.-t.-nél,

Miskolcon: a Borsod-Miskolci Hitelbanknál,

Nagykanizsán: a bank fiókjánál,

Nagyszebenben: a bank fiókjánál,

Pozsonyban: a Pozsonyi Általános Takarékpénztárnál,

Sopronban: a bank fiókjánál,

Szegeden: a May R. Miksa cégnél,

Temesvárott: a Délmagyarországi Kereskedelmi és Gazdasági Banknál,

Újpesten: a bank fiókjánál,

Újvidéken: a bank fiókjánál,

hol is az 1875. évi XXXVII. törvénycikk 198. §-a és az alapszabályok 45. §-a értelmében az átvizsgált évi mérleg a felügyelő bizottság jelentésével együtt nyolc nappal a közgyűlés előtt átvehető.
Budapest, 1916. február havában. **Az igazgatóság.**

(Utánnnyomás nem díjaztatik.)

A BELVÁROSI TAKARÉKPÉNZTÁR közgyűlése

A Belvárosi Takarékpénztár Részvénytársaság tegnapi tartotta XXIII. rendes közgyűlését Székely Ferenc udvari tanácsos elnöklete alatt. Az elnöki megnyitó után Veres József ügyvezető igazgató előterjesztette az igazgatósági jelentést, kiemelte, hogy az intézet csak a szoroson vett takarékpénztári üzletágakat kultiválta, majd rámutatott a betétüzlet örvendetes fejlődésére. A zárszámadások megfelelő leírások után 1,354.930.44 K tiszta nyereséget eredményeztek, melynek felosztására vonatkozólag az igazgatóság javasolja, hogy az alapszabályszerű levonások után fenmaradó összegből 100.000 K a rendes és 100.000 K a külön tartalékalaphoz csatoltassék (mialtal az összes tartalékok 5,200.000 koronára emelkednek), az 1915. évi 23. számú szelvény részvényenként 27.50 koronával való beváltására 880.000 K, köz- és jótékony célra, az év folyamán már kifizetett összegeken felül további 10.000 K fordítottassék, míg a fenmaradó 82.905.85 K új számláfa vitessék át. A közgyűlés az igazgatóság és felügyelő-bizottság jelentését tudomásul vette, a nyereség felosztására vonatkozó javaslatához hozzájárult és úgy az igazgatóságnak, mint a felügyelő-bizottságnak a felmentvényt megadta. Ezután az igazgatóságba megválasztottak a kilépő tagok: királykúti Bachruch Károly és Elbogen Károly, a felügyelő-bizottságba: Püspöky Emil, dr. Dörschug Antal, François Lajos, Girardi József, Halápi Oszkár, dr. Kraemer József és Silberberg Károly. Végül a közgyűlés dr. Illosvay Lajos államtitkár indítványára az intézet vezetőségének és tisztikarának buzgó és eredményes működéséért köszönetet snavazott. A közgyűlést követő igazgatósági ülésen Székely Ferenc udvari tanácsos elnökké, sólyomi dr. Wágner Géza és királykúti Bachruch Károly udvari tanácsosok alelnökökké újból megválasztottak.

Legszebb Pap- lan ágynemű, kárpitós árú, vas- és rézbútorgyáros	Legjobb Pap- lan ágynemű, kárpitós árú, vas- és rézbútorgyáros	Legolcsóbb Pap- lan ágynemű, kárpitós árú, vas- és rézbútorgyáros	Szálloda, kórház, intézet, iroda, valamint úri és polgári lakosztályok berendezési vállalat
--	---	--	---

Gichner János Budapest
VII., Erzsébet-körút 20. Szőnyeg, pokrócz, függöny, terítők, bútorszövet és vászonárúk nagy választékban jutányos áron. Kerti sátor, ernyő, vadász-székek, nyugszékek stb. nagy raktára.

Az Országos Pénztár és a Budapesti Kerületi Munkásbiztosító Pénztár szállítója.

Marta-Automobilok

A MAGYAR ARISTOKRÁCIA MÁRKÁJA.

Gyár :
**MARTA MAGYAR AUTOMOBIL
RÉSZVÉNYTÁRSASÁG. ARAD.**

Központi iroda :
BUDAPEST
X. ker., Kerepesi-ut 17 szám.

MAGYAR PAPIR ÉS IRÓSZER :: SZÁLLÍTÁSI VÁLLALAT ::

Budapest. V. ker., Csáky-utca 8. szám

Szerződéses papir- és írószer-szállítója többek között a Kereskedelemügyi Magy. Kir. Miniszteriumnak, a M. Kir. Állami Munkásbiztosítási Hivatal, az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztárnak, a Budapesti Ker. Munkásbiztosító Pénztárnak, továbbá a M. Kir. Posta és Távirada Vezérigazgatóság és az ország területén levő összes hivatalainak, a Magy. Kir. Államvasutak Igazgatósága és összes üzletvezetősegeinek, igen sok egyéb közhivatal és közlekedési vállalatnak, pénzintézeteknek és magán cégeknek.

ASKLÉPIOS

Egressi Zoltán okl. mérnök vállalata Röntgen és villamos gyógyászati készülékek. **A Veifa-Művek** magyarországi vezérképviselője. **Dessauer** rendszerű Reform Röntgenkészülékek. Egyenáramhoz vagy váltóáramhoz közvetlen kapcsolhatók. Speciális Röntgen-lemezek, mindennemű Röntgen-csővek. Az Orsz. Munkásbetegsegélyző és Balesetbiztosító Pénztár, valamint az Országos Pénztár munkáskórházának szállítója. — Budapest, IX. ker., Üllői-út 31. szám. Telefon : 37—04. szám

Fényes a

'Tauril' pneumatik!

Próbálja meg!

TAURIL PNEUMATIK RÉSZVÉNYTÁRSASÁG
Budapest VI., Mozsár-u. 9. TELEFON : 99—02.

SURGONYCÍM : PNEUTAURIL.

Nyaralás előtt, betegség után, költözés előtt
fertőtleníse lakását

LODOMA

szabadalmazott fertőtlenítő masszával.

Egy doboz (egy szobához) ára 4 K.

Házhoz szállítja:

Bánszky Ferenc takarítási vállalata

Budapest VII., Munkás-u. 4. Telefon: József 40-49.

Aki igazán **SZALÁMIT** akar venni,
jó és ízletes az kérjen

HERZ-SZALÁMIT

Ezen legjobb hírnévnek örvendő magyar szalámi a legtisztább kezelés mellett első rendű sertéshusból készül. Csak az a valódi Herzféle szalámi, melynek rudja ólompecséttel van ellátva, melyen a gyár védjegye látható, a mire úgy a rudakban, mint a felvágott állapotban való bevásárlásnál ügyeljünk.

Herz Ármín Fiai szalámigyára Budapest.

GARAY SAMU ÉS TÁRSA

sebészeti-, mű-,
kötőszer- és vil-
lanygép-gyártók. BUDAPEST, IV.
Kossuth Lajos-
utca 1. szám.
(Ferenciek bazára). Gyár ugyanott az udvarban

A budapesti és számos vidéki kerületi munkásbiztosító pénztár és betegsegélyző egyletek szerződéses szállítói ajánlják saját készítményű sérvekötő, haskötő, orthopädia-gépeiket; műlábak, műkezek, lábgépek, mellfűzők és összes egyéb betegápolási gyártmányaikát és orvosi műszereiket, valamint rendelő-intézeteknek szükséges vasbutor és egyéb berendezéseiket.

JUTÁNYOS GYÁRI ÁRAK!

Javításokat gyorsan és olcsón teljesítenek.

PÁRTOLJUK A MAGYAR IPART!

HIRSCH és FRANK

Budapest-salgótarjani gépgyár és vasöntő részvénytársulat. BUDAPEST, VI., ARÉNA-ÚT 132. sz.

□ Külön osztály: TÉGLAGYÁRI GÉPEK. □
Gyárt: FALITÉGLA- S CSERÉPSAJTÓKAT,
TÉGLAGYÁRTÓ- ÉS ANYAGMEGMUNKÁLÓ-
□ GÉPEKET, legújabb és legjobban bevált □
□ szerkezetekben. □

Elvállalja anyagvizsgálatok kivételét és
TELJES TÉGLAGYARI TELEPEK LÉTESÍTÉSÉT

Teljes és költségtérítések díjtalanul

ELSŐRANGÚ REFERENCIÁK

MAGYAR-HOLLANDI BIZTOSÍTÓ RÉSZVÉNYTÁRSASÁG BUDAPESTEN.

Központi irodái: VIII, Üllői-út 4.,
II. em. és Baross-utca 1. sz., földsz.
a „Hollandi Életbiztosító Részv.-tars.
(Algemeene Maatschappij van Levensverzekering en
Lijfrente) saját hazában ugyanott.

„Hattyú Gőzmosógyár és Fehérnemű Kölcsönző Vállalat“

GYÁRTELEP: VII., Gizella-út 24.
Telefon 61-98.

Az ország legnagyobb gőzmosó üzeme. Pehelymentes, kíméletes munka. — Legelőkelőbb megbízók!

Kölcsönosztály: V., Katona József-u. 41.
Telefon 159-60.

Az ország legnagyobb kölcsönző vállalata. — Szállít állami, közhivatalok, bankok, iparvállalatok, árttermek, Clubok részére.

SEGITSEG

Fájós lábuak és ludtalpuak részére a szabadalmazott

ludtalpfűző

viselése, jósága szakorvosoktól elismerve, mert a lábat tetszés szerint fűzi össze. Ismertetőt ingyen küld

Székelly és Tsa
ortopéd-cipő készítő. :: Budapest, Múzeum-körút 9.

A Budapesti Kerületi betegs. pénztár, a Ferencz József kereskedelmi kórház, a Magy. Királyi Államvasutak betegs. pénztára, a Cs. és Kir. szab. Déli Vasu. betegs. pénztára, a Cs. és Kir. Kassa-Oderbergi vasut betegs. pénztára, magánvállalatok és szanatóriumok stb. stb. szállítói.

„TUBERIN”

orvosilag legideálisabb és legolcsóbb guajacol készítménynek elismerve és javalva a légzőszervek összes bántalmainál. Gyermekek is kellemes íze miatt szívesen veszik. — Tartalmaz: Kal. salfo. guajac. Natr. Telluric. Cognac. Aqua Naphae, Syr. Coffeae.

1 üveg 180 gr. ára 2.50 kor. — Egyleteknek 1.60 kor.

FŐRAKTÁR

NAGY KRISTÓF GYÓGYSZERTÁR
BUDAPEST, IV. KERÜLET, VÁCZI UTCZA 1. SZÁM.

*bácsi! néni! ide figyelj!
palma kaucsuk sarkot
viselj!*

COPYRIGHT PALMA C. C. LD.

PESTI KÖNYVNYOMDA RÉSZVÉNYTÁRSASÁG